LÄNSSTYRELSEN
DALARNAS LÄN

Rapport: 2015-05

Mäns våld mot kvinnor i Dalarna

2011–2014

Omslagsbild: mostphotos.com
Rapporten kan laddas ner från Länsstyrelsen Dalarnas webbplats:
www.lansstyrelsen.se/dalarna/publikationer.
Den kan även beställas från Länsstyrelsen Dalarna, telefon 010 22 50 000.
Ingår i serien Rapporter från Länsstyrelsen i Dalarnas län, ISSN: 1654-7691.
Tryck: Länsstyrelsen Dalarnas tryckeri, april 2015.

Rapport: 2015-05

Mäns våld mot kvinnor i Dalarna 2011–2014

Johanna Flood, Syvonne Nordström och Kerstin Bergman
Samhällsbyggnadsenheten

LÄNSSTYRELSEN
DALARNAS LÄN

Sammanfattning

År 2010 enades alla länets socialnämnder om en regional handlingsplan för arbetet mot våld i nära relationer i Dalarna. Den här rapporten följer bland annat upp det arbetet. Trots att inte alla mål i handlingsplanen är uppfyllda har det skett en positiv utveckling av arbetet mot våld i nära relationer i länet de senaste åren. Arbetet med att upptäcka och stödja våldsutsatta kvinnor, män, flickor och pojkar inom de samverkande myndigheterna har utvecklats, likaså insatser för våldsutövaren. Fler kommuner använder standardiserade metoder i sina utredningar för att bedöma risken för ytterligare våld. Det finns också mer information till våldsutsatta på olika språk än tidigare.

Ett mål i handlingsplanen var att utse samordnare som kunde arbeta strategiskt mot våld i nära relationer. Trots att det har gått över fyra år har fortfarande inte alla kommuner utsett samordnare, visar Länsstyrelsens kartläggning. I Dalarna hade 11 av de 15 kommunerna samordnare inom våld i nära relationer, enligt Länsstyrelsens enkätundersökning hösten 2014.

Ett annat av målen var att kommunerna skulle bilda lokala samverkansgrupper tillsammans med andra lokala aktörer för att förbättra stödet till våldsutsatta. År 2012 när Länsstyrelsen för första gången följde upp arbetet med handlingsplanen svarade åtta av länets kommuner att det fanns lokala samverkansgrupper. Två år senare hade 9 av länets 15 kommuner lokala samverkansgrupper.

Rollerna för kommunernas samordnare mot våld i nära relationer behöver också bli tydligare och kvalitetsarbetet behöver säkerställas genom tydliga processer och rutiner både inom och mellan organisationer.

Fortfarande ligger mycket arbete framför oss innan vi kan säga att vi är i mål. I Dalarna är antalet platser på länets boenden för våldsutsatta inte tillräckligt. Under 2014 tvingades Kvinnojouren i Falun avvisades 29 kvinnor och deras barn. År 2013 tvingades kvinnojouren i Borlänge säga nej till 15 kvinnor och 10 barn.

Förutom att följa upp den regionala handlingsplanen ger den här rapporten också en bredare bild av hur rustat länet är för att arbeta mot våld i nära relationer. Utöver en sammanställning av kommunernas arbete finns statistik för våldsbrott i länet men även intervjuer med företrädare för olika organisationer. Vi redovisar också en del samordnade insatser som har bidragit till en positiv utveckling i länet. Exempelvis samordnade utbildningar för att stärka kompetensen inom våld i nära relationer genom Dalarnas kompetenscentrum för arbete mot våld i nära relationer och Kris och våldsmottagningen för män.

Den här sammanställningen ger ingen helhetsbild, utan enbart en inblick i hur läget är i länet. Det finns skäl att tro att våldet som företeelse inte minskar. Därför är det viktigt att arbetet utvecklas och fortsätter i samma positiva riktning. Målet är att vi ska uppnå en stärkt långsiktig samverkan samt att de våldsutsatta, deras barn och våldsutövaren får adekvat och likvärdigt stöd, oavsett var i Dalarna de bor.

Innehåll

Mäns våld mot kvinnor i Dalarna 2011–2014 1

Sammanfattning 3

Innehåll 4

Inledning 7

Länsstyrelsens uppdrag 9

Styrdokument i länet 10

Samverkan i länet för att motverka mäns våld mot kvinnor 12

Länsgruppen mot våld i nära relationer, prostitution och människohandel för sexuella ändamål 12

Särskilt utsedda samordnare i kommunerna 12

Lokala samverkansgrupper 12

Nätverk för arbete mot våld i nära relationer 12

Samordnad verksamhet mot våld i nära relationer 14

Familjefrid Mora Orsa Malung-Sälen Älvdalen 14

Kris och våldsmottagningen för män 14

Barnahus Dalarna 14

Boenden för våldsutsatta 15

Dalarnas kompetenscentrum för arbete mot våld i nära relationer (DKV) 15

Arbetet mot våld i nära relationer i Dalarna 16

Kvinnojouren Borlänge: Mer resurser och starkare hotbild 17

Kris och våldsmottagningen: Ansvar första steget mot att sluta slå 23

Kvinnojouren Falun: ”Tuff situation” 27

”Barnen glöms bort” 30

Landstinget Dalarna har bättre beredskap än tidigare 33

”Det är svårt för de utsatta när brott läggs ner” 36

”Hedersvåld finns i alla religioner” 38

Arbetet i länets kommuner 2012 och 2014 – uppföljning av den regionala handlingsplanen 40

Särskilt utsedda samordnare i kommunerna 40

Tjänstgöringsgrad för samordning av arbetet 41

Prioriterat arbete mot våld i nära relationer? 42

Lokala samverkansgrupper 43

Information på andra språk 44
Handlingsplaner 44
Standardiserade riskbedömningar 44
Regelbundna kartläggningar 45
Kompetens 45
Statistik för våld i nära relationer i Dalarna 47
Anmälda misshandelsbrott över 18 år, fördelat på kön 47
Kvinnor slagna inomhus av någon nära – män utomhus av okända 48
Anmälda fall av våld i nära relationer mot vuxna kvinnor och män 49
Anmälda misshandelsbrott mot barn fördelat på kön 50
Anmälda misshandelsbrott mot flickor och pojkar efter relation till förövaren 50
Grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning 51
Antal anmälda våldtäktsbrott, fördelat på ålder och kön 52
Statistik från Kris och våldsmottagningen i Falun 53
Statistik från Kvinnojouren Borlänge-Säter 55
Statistik från Kvinnojouren Falun 55
Statistik från Barnahus 56
Statistik från kommunerna för våld i nära relationer 57
Utveckling av arbetet inom våld i nära relationer 58
Centrum mot våld 58
Det handlar om kärlek 58
Trygga föräldrar – Trygga barn 59
Vägledningsprojektet Våga göra skillnad 59
Unga – jämställdhet – våld 60
Kompetenshöjande insatser i länet 61
Kompetensutveckling och samordning 61
Våld mot äldre 61
Utbildning i riskbedömning 62
Högskoleutbildning inom våld i nära relationer 62
Särskilt utsatta grupper 62
Hedersrelaterat våld 63
Övrig kompetensutveckling 63
Så tycker kommunerna om Länsstyrelsens arbete 64

Fortsatt utvecklingsbehov i Dalarna 65
Särskilt utsatta grupper 65
HBT och våld i nära relationer 66
Män som blir slagna? 66
Referenser 67
Bilaga 1. Frågor till kommunerna 70

Inledning

Våld i nära relationer kan drabba kvinnor, män samt flickor och pojkar och är ett omfattande problem som berör hela samhället. Den mest akuta jämställdhetsfrågan är enligt regeringen våld och andra former av övergrepp mot kvinnor. Förutom att skydda och bistå dem som utsätts måste samhället konfrontera de bakomliggande värderingar och attityder som bidrar till våldsutövandet (Regeringen, 2011). Detta har till stor del sin grund i föreställningar om kön, makt och sexualitet. Ytterst är det en fråga om kvinnors fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter. Insatserna för att bekämpa mäns våld mot kvinnor måste göras utifrån ett rättsligt, socialt, ekonomiskt och hälsorelaterat perspektiv samt inte minst ur ett jämställdhetsperspektiv. Samma perspektiv gäller insatser mot våld i samkönade relationer, hedersrelaterat våld, människohandel för sexuella ändamål och prostitution.

I de fall där barn är eller har varit utsatta för våld, andra övergrepp eller upplever våld av närstående måste särskild hänsyn tas till deras behov, rättigheter och förutsättningar. Även när barn försöker visa att något är fel kan det vara svårt för dem att få hjälp. Ibland vågar den vuxne inte fråga eller lyssna och även när någon vuxen försöker hjälpa kan det bli svårt för barnet. Barnets bästa måste alltid vara i fokus!

Våld mot kvinnor i nära relationer skiljer sig från andra våldshandlingar, exempelvis våldet på gatan, på flera sätt. När det gäller våld i nära relationer är förövaren en närstående person som kvinnan har eller har haft en känslomässig, intim relation till. Våldet som riktas mot kvinnor är ofta upprepat och systematiskt samt tenderar att ge fler negativa konsekvenser för den drabbade. Kvinnor är kraftigt överrepresenterade när det gäller utsatthet för våld eller hot i hemmet. Män är överrepresenterade när det gäller utsatthet för våld på allmän plats (NCK, Kunskapsbanken Våld i nära relationer, 2015).

I vårt arbete är det viktigt att arbeta med den våldsutsatta, barnet samt våldsutövaren och ibland även andra närstående familjemedlemmar. Det är också viktigt att uppmärksamma särskilt utsatta grupper. Med det menar vi att personerna antingen är utsatta i särskilt hög grad, om brotten ger upphov till särskilt allvarliga konsekvenser eller om personerna som utsätts inte har resurser och möjlighet att nyttja dessa för att förändra sin situation eller göra den känd. Begreppet sårbarhet kan användas för att synliggöra hur personer som skiljer sig från normen kan vara utsatta för våld och diskriminering på ett sätt som kräver särskilda stödinsatser.

Kostnaderna för våldet är svåra att beräkna. De årliga samhällsekonomiska kostnaderna för våld i nära relationer överstiger sannolikt fyra miljarder kronor. Utöver stort mänskligt lidande leder våld i nära relationer till avsevärda kostnader för samhället (NCK, Ekonomiska konsekvenser av mäns våld mot kvinnor, 2010). Socioekonomiska analyser bör kunna tjäna som underlag i verksamhetsutvecklingen. Se vidare Länsstyrelsen Dalarnas län (2013), *Tryggbetens värde – sociala risker ur ett ekonomiskt perspektiv*, s. 59.

Även män drabbas av våld i nära relationer, men eftersom det i de flesta av fallen är män som utsätter kvinnor för våld används generellt begreppet mäns våld mot kvinnor.

Oavsett om det handlar om mäns våld mot kvinnor eller barn, våld i samkönade relationer, hedersrelaterat våld, människohandel för sexuella ändamål eller prostitution så utgör det en kränkning mot de mänskliga rättigheterna. Det är ett allvarligt och omfattande samhällsproblem men även ett folkhälsoproblem med stora hälsokonsekvenser. Enligt FN:s definition är våld mot kvinnor ett uttryck för ojämlika maktförhållanden mellan flickor och pojkar samt kvinnor och män. Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt brott som utgör ett hot mot kvinnor och barns liv, hälsa och välbefinnande. Det är viktigt att arbeta för att skapa trygghet och frihet från våld för kommunens invånare. Kvinnor ska kunna känna sig trygga, leva utan rädsla och uppleva att de bestämmer över sina liv.

Denna sammanställning bygger på en enkät som Länsstyrelsen skickade ut till kommunernas samordnare och andra som arbetar mot våld i nära relationer under hösten 2014. Rapporten bygger också på möten med Länsgruppen, möten med olika nätverk i kommuner och myndigheter och länsgruppens arbetsplan för perioden 2011–2014.

De senaste åren har det hänt mycket i Dalarna. Nu finns en övergripande organisation för arbetet i länet. Det har tagits ett samlat grepp kring utbildningsinsatser och det finns en etablerad samverkan mellan olika aktörer i länet på flera olika nivåer.

Men trots en positiv utveckling finns mycket kvar att göra för att vi ska nå målen med vårt arbete. Bara omkring 20 procent av våldet anmäls enligt Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK. (NCK, Kunskapsbanken Våld i nära relationer, 2015). Det krävs en fortsatt samverkan på bred front.

FAKTA **Jämställdhetspolitiken**

Övergripande mål:
”Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv”

Delmål:
1. En jämn fördelning av makt och inflytande

2. Ekonomisk jämställdhet

3. En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

4. Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Länsstyrelsens uppdrag

Länsstyrelsen har tre olika regeringsuppdrag inom mäns våld mot kvinnor:

- Stödja samordning av insatser i länet
- Motverka hedersrelaterat våld
- Samverkan med Socialstyrelsen, vilket bland annat innebär kompetensutveckling av kommunerna i länet

Länsstyrelsen Dalarna samordnar dessa tre uppdrag för att vi ska uppnå största möjliga effekt i länet och gör en årlig plan för hur vi ska samverka inom de tre områdena. Vi gör även koppling till jämställdhetspolitiken i stort.

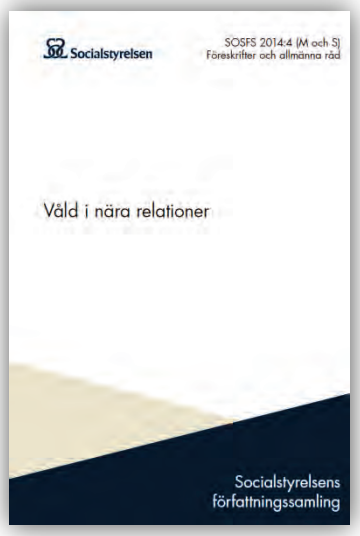
Styrdokument i länet

År 2010 antog socialnämnderna i Dalarnas 15 kommuner en regional handlingsplan för socialtjänsten kring arbetet mot våld i nära relationer inklusive hedersrelaterat våld för åren 2011–2014. Planen innehåller organisatoriska mål för att skapa en långsiktigt hållbar struktur för arbetet i länet, och verksamhetsrelaterade mål som ska främja utvecklingen av det direkta klientarbetet inom socialtjänsten. Enligt planen ska varje socialnämnd eller motsvarande ha tagit fram en lokal handlingsplan för arbetet med våldsutsatta kvinnor och barn. Handlingsplanen skulle ha tagits fram utifrån Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2009:22), den regionala handlingsplanen och lokala förhållanden.

Den 1 oktober 2014 slutade Socialstyrelsens allmänna råd SOSFS 2009:22 att gälla och ersattes med nya föreskrifter och allmänna råd – Våld i nära relationer (Socialstyrelsen, SOSFS 2014:4 Våld i nära relationer , 2014). I den framgår att socialnämnden ansvarar för att det ska finnas ledningssystem som innehåller de processer och rutiner som behövs för att säkerställa att verksamheten uppfyller de krav som ställs i föreskriften.

År 2011 antogs en Länsstrategi mot våld i nära relationer, människohandel för sexuella ändamål samt prostitution fram, med prioriterade målområden för åren 2011–2014 (Länsstyrelsen Dalarna, 2011). Länsstrategin är undertecknad av myndigheter, landstinget, länets kommuner och frivilligorganisationer.

Den regionala handlingsplanen, Regional handlingsplan för socialtjänsterna i Dalarnas län för våld i nära relationer, Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd för Våld i nära relationer och Dalarnas länsstrategi mot våld i nära relationer är tillsammans med landstingets vårdprogram länets viktigaste styrdokument för arbetet mot våld i nära relationer

Landstinget Dalarna antog år 2013 Vårdprogram vid omhändertagande av patienter utsatta för våld i nära relation för att ge vägledning för hälso- och sjukvården samt tandvården när personal möter patienter som utsatts för våld nära relation. Syftet är att utsatta ska få adekvat medicinskt och socialt omhändertagande. Sedan 2011 har Landstinget även arbetat med implementering av sina riktlinjer mot våld i nära relationer för att bättre kunna upptäcka, ge stöd och råd till patienter som är våldsutsatta.

Samverkan i länet för att motverka mäns våld mot kvinnor

Länsgruppen mot våld i nära relationer, prostitution och människohandel för sexuella ändamål

Länsstyrelsen har regeringens uppdrag att stödja samordningen av arbetet i länet. För att få en hållbar struktur för det organisatoriska arbetet mot våld i nära relationer i Dalarna etablerades år 2010 Länsgruppen mot våld i nära relationer, människohandel för sexuella ändamål samt prostitution (kallas bara Länsgruppen framöver). Länsgruppen är brett sammansatt och består av representanter för kommunernas socialtjänster, Högskolan Dalarna, Polismyndigheten, Åklagarkammaren, Kriminalvården, Landstinget Dalarna, Region Dalarna, Migrationsverket, Länsstyrelsen och frivilliga organisationer som Rädda Barnen, kvinnojourer och brottsofferjourer. Länsstyrelsen är sammankallande. Länsgruppen träffas fyra gånger per år.

Särskilt utsedda samordnare i kommunerna

Enligt den handlingsplan som länets socialnämnder antog 2010 ska socialtjänsten i varje kommun utse en samordnare som har ansvar för frågor som rör socialnämndens arbete mot våld i nära relationer. Samordnaren ska ha uppdraget att bygga upp en myndighets- och organisationsövergripande lokal samverkansgrupp. Den ska dessutom delta i ett regionalt nätverk för att främja samverkan, kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte i länet.

Lokala samverkansgrupper

Enligt länets regionala handlingsplan för socialtjänsten ska socialnämnderna också ansvara för att bilda lokala samverkansgrupper. Samverkansgrupperna ska utveckla samverkansformer och arbetsrutiner som rör stöd- och hjälpinsatser till grupper som berörs av våld i nära relationer. I kommunernas lokala samverkansgrupper ingår bland annat representanter från socialtjänst, hälso-och sjukvård, polis och frivilligorganisationer.

Nätverk för arbete mot våld i nära relationer

Sedan ett par år tillbaka finns ett nätverk som arbetar med våld i nära relationer, hedersrelaterat våld, människohandel för sexuella ändamål och prostitution. I nätverket ingår representanter från skola, socialtjänst, landsting, polis, högskolan och Länsstyrelsen. Nätverket träffas två gånger per år och har kompetensutveckling en gång om året. Länsstyrelsen och Högskolan bjuder in till träffarna.

I länet finns dessutom ett nätverk för gruppverksamhetsledare för barn i missbruksmiljöer. Där ingår representanter från socialtjänst, skola, kyrka och frivilligorganisationer.

I arbetet med barn som utsätts för våld eller andra övergrepp finns en arbetsgrupp kopplad till Barnahus i Dalarnas län. I nätverket ingår representanter från Landstinget, Polismyndigheten, Åklagarkammaren, socialtjänsterna i kommunerna och Länsstyrelsen.

Samordnad verksamhet mot våld i nära relationer

Här presenteras några av de verksamheter som Länsstyrelsen har varit med och finansierat de senaste åren.

Familjefrid Mora Orsa Malung-Sälen Älvdalen

År 2010 startade Mora och Orsa Familjefrid som en gemensam öppenvårdsverksamhet för Mora och Orsa. Numera ingår även Malung-Sälens och Älvdalens kommuner. Verksamheten är en del av familjerådgivningen och är ett resultat av ett tvåårigt utvecklingsarbete.

Målgrupper är personer som har blivit utsatta för våld i nära relation, personer som utövar våld och barn som har bevittnat våld. Många söker sig dit på egen hand men även polis och socialtjänster kan förmedla kontakt. Familjefrid Mora Orsa Malung-Sälen Älvdalen erbjuder både gruppverksamhet och enskilda samtal för både våldsutsatta och våldsutövare. Barn får enskilda samtal. Mellan 2010 och 2013 fick ungefär 300 personer stöd och hjälp hos Familjefrid.

Kris och våldsmottagningen för män

I Falun finns sedan våren 2010 en kris- och våldsmottagning för män. Mottagningen arbetar med rådgivning och förändringsarbete för män med kris- eller aggressions- och våldsproblematik i nära relationer. Den stöttar också män som är i kris eller har utsatts för hot och våld.

Kris och våldsmottagningen är ett samarbete mellan Borlänge, Avesta, Säter, Ludvika, Smedjebacken och Falun. De män som mottagningen tar emot ska bo i någon av de samverkande kommunerna. Besöken är frivilliga och kostar ingenting. Inspiration kommer från den norska metoden Alternativ til vold (ATV). Mer om Kris- och våldsmottagningens arbete finns i nästa kapitel i rapporten.

Barnahus Dalarna

Flickor och pojkar som utsatts för sexuella övergrepp eller våldsbrott ska inte behöva åka till flera olika platser under rättsprocessen. I stället ska varje barn som misstänks vara utsatt för vålds- eller sexualbrott i Dalarna få ett effektivt och samlat stöd av myndigheterna på en plats. Det var tanken bakom Barnahus Dalarna som startade 2007 i Borlänge. Här samverkar åklagare, polis, socialtjänst i samtliga kommuner, barnläkare, rättsläkare och barnpsykiatri.

Barnahus Dalarna är organiserat under Individ-och Familjeomsorgen (IFO) i Borlänge kommun, men är en resurs för hela länet och ett gemensamt åtagande från alla myndigheter. På Barnahus ska barnen få rättstrygghet, medicinsk undersökning och vid behov krisstöd omgående. Samråd på Barnahus ska ske i nära anslutning till polisanmälan. Barnet och familjen får även tillgång till behandlande insatser så fort som möjligt. Barnperspektivet är centralt.

Boenden för våldsutsatta

Erfarenheter visar att fler kvinnor vågar söka hjälp för att förändra livssituationen för sig och sina barn om råd och stöd kan erbjudas, till exempel boenden. Forskning visar att våldet minskar när de som söker skydd får bo skyddat och livskvalitén ökar hos de drabbade. Att få bo skyddat kan också innebära en permanent väg bort från våldet (Fristad från Våld, 2013).

I Dalarna finns ungefär 18 platser på boenden för våldsutsatta kvinnor. De flesta finns hos Kvinnojouren Borlänge-Säter. Men platserna motsvarar inte det behov som finns i länet. År 2014 hade runt 25 kvinnor och deras barn nekats plats på Kvinnojouren i Falun (siffror från januari till och med november). År 2013 nekades runt 15 kvinnor och 10 barn plats på kvinnojouren i Borlänge.

Sedan 2013 finns dessutom ett kommunalt kvinnofridsboende i Falun med tre platser. Planerna för Faluns kvinnofridsboende var från början större. Under flera år drev kommunerna Falun och Borlänge ett gemensamt projekt för att etablera ett kommunalt skyddat boende som komplement till kvinnojourernas ibland fulla boenden. Boendet var tänkt att ha hög säkerhet och vara bemannat dygnet runt. Personalen skulle också ha kompetens att bemöta barn som upplevt våld och trygga deras behov av stöd och hjälp. Tanken var att sju kommuner tillsammans skulle driva boendet. Men år 2012 beslutade sex av de sju tilltänkta kommunerna att inte vara med. Som orsak uppgavs ekonomiska skäl och att behovet inte ansågs så stort att det motiverade pengarna. Socialnämnden i Falu kommun beslutade därför att den 1 januari 2013 själv driftsätta ett kommunalt kvinnofridsboende, dock med en mindre budget. Man valde därför att ändra benämningen från skyddat boende till kvinnofridsboende.

Utsatta män har svårt att få hjälp på skyddade boenden i länet. Kvinnojourerna tar inte emot män i sina boenden. Det kommunala kvinnofridsboendet i Falun tar, enligt kommunens webbsida, också bara emot kvinnor och barn.

Dalarnas kompetenscentrum för arbete mot våld i nära relationer (DKV)

DKV är en verksamhet som startade år 2010 och drivs i samverkan mellan Högskolan Dalarna och länets kommuner i syfte att utveckla en sammanhållen och varaktig struktur för regional kunskapsproduktion och kompetensutveckling som stöd i arbetet mot våld i nära relationer. Exempelvis anordnar DKV kontinuerligt en högskoleutbildning om 7,5 hp. Ett annat exempel är lärande cirklar med stöd av Socialstyrelsens handböcker.

Arbetet mot våld i nära relationer i Dalarna

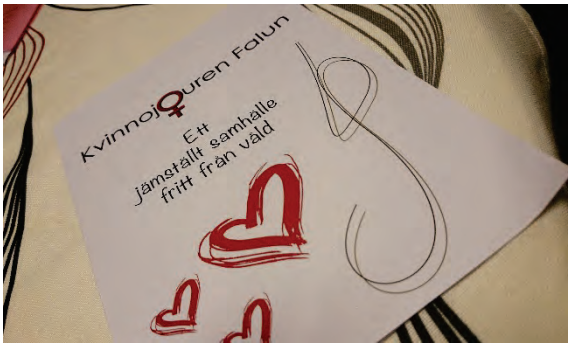

Foto: Johanna Flood

Ann-Sofie Sterio vid Kvinnojouren Borlänge-Säter har märkt att de allvarligare fallen har blivit fler. Samtidigt har kvinnojouren fått mer resurser. Foto: Johanna Flood

Kvinnojouren Borlänge: Mer resurser och starkare hotbild

Flera kvinnor flyr varje år från en man som är involverad i organiserad brottslighet. Kvinnor med mycket stor hotbild som söker hjälp hos Kvinnojouren i Borlänge-Säter har blivit fler, enligt Ann-Sofie Sterio.
– Är mannen med i något organiserat gäng finns det alltid andra som ställer upp, säger hon.

Hon har ingen statistik på det. Men känslan är att fler kvinnor som söker hjälp hos kvinnojouren har en svårare situation med större hotbild än tidigare.

– En ensam man har inte alls samma resurser. Särskilt om mannen är högt upp i hierarkin, säger Ann-Sofie Sterio som arbetar vid Kvinnojouren Borlänge-Säter.

– Det finns helt andra resurser, som vapen och kunskaper om att lyssna av kvinnans telefon eller spåra IP-adresser. Vi måste ligga steget före hela tiden.

Att inte handla någonting på webben där man uppger personnummer, att undvika kundklubbskort hos butiker och att inte logga in på olika webbsidor, som Itunes och Facebook är några exempel på hur kvinnan kan minska risken för att bli hittad.

Ann-Sofie Sterio har jobbat på kvinnojouren Borlänge-Säter i åtta år. Under den tiden har hon sett en del förändringar. En del sämre, som den ökade hotbilden mot vissa kvinnor, och andra bättre, som de ekonomiska förutsättningarna för jouren.

Finansieringen har under åren blivit stabilare. Nu har jouren ett treårigt avtal med Borlänge kommun och vet att den får sina 1,5 miljoner kronor varje år. Det gör att kvinnojouren kan ha tre anställda och planera verksamheten över årsgränserna.

– Tidigare visste vi inte från år till år om vi skulle behöva säga upp någon, berättar Sterio.

Jouren finansieras också av Säters kommun med 61 000 kronor om året. Den summan täcker knappt två månadslöner för en av de tre anställda.

– Vi är i förhandlingar med Säters kommun om finansieringen. Även om man ser till folkmängd är den summan inte tillräcklig. Skulle de göra arbetet själva skulle det kosta betydligt mer, säger Ann-Sofie.

Stödsamtal, hjälp i kontakten med myndigheter och stödboende är kvinnojourens huvuduppgifter. Men jouren är också ofta vittne i rättegångar och hjälper till att fylla i blanketter som de stödsökande kvinnorna måste skicka till olika myndigheter. Många andra kommuner köper också plats på Kvinnojourens skyddade boende och de tre platserna är nästan alltid upptagna.

De senaste tre åren har antalet kvinnor som bor i jourens stödboende varit ungefär lika. 2013 bodde 19 kvinnor i boendet, 2012 var siffran 23 och år 2011 bodde 17 kvinnor där. Däremot tvingades Kvinnojouren 2014 neka 15 kvinnor och 10 barn att få skydd i jourens boende.

– Vi tvingas ibland neka kvinnor eftersom vi inte har plats och då får vi hänvisa dem till socialtjänsten som i sin tur kan hjälpa dem att få skydd hos någon annan jour. Vi har tyvärr ingen möjlighet att ta emot kvinnor med missbruk eller allvarlig psykisk sjukdom eftersom vi inte har den bemanningen och kvinnor med beroendeproblematik också kan störa de andra i boendet, säger Ann-Sofie Sterio.

Förra året hann jouren med runt 1 600 stödsamtal, både via telefon och vid besök. Det är något fler än 2012 och betydligt fler än 2011.

Vad gör att kvinnor söker sig till er?
– Ofta kan det vara att mannen har gått över en ny gräns. Som att han har slagit barnen eller ett husdjur. Men vi möter också anhöriga som är oroliga eller kvinnor som behöver få råd eller praktisk hjälp med kontakter med myndigheter.

De flesta kvinnorna får hjälp genom samtalsstöd. Vissa av dem behöver flytta till boendet tillfälligt med sina barn innan de hittar ny bostad och kan separera från mannen. Men de finns också de som måste lämna allt för att kunna lämna relationen. Ibland tvingas de byta till hemlig identitet, flytta till en ny stad och släppa kontakten med sina anhöriga för att rädda livet på sig själva.

– Det är några sådana fall per år, men det är ändå sällan så dramatiskt. Det är sällan någon är blåslagen, säger Ann-Sofie Sterio.

Däremot hamnar kvinnan ofta i ekonomiska svårigheter. Vissa av kvinnorna tvingas säga upp sig eftersom de inte kan jobba kvar om de måste flytta till en annan kommun. Många tvingas betala lån för en gemensam bostad som hon har med mannen även om hon inte bor där eftersom han vägrar ta över kostnaderna. Det finns också de som står på lån på bilen, fast mannen står som ägare. Ann-Sofie Sterio berättar att kvinnorna ofta struntar i det ekonomiska och bara lämnar. Det gör att de tvingas få försörjningsstöd hos kommunen, något som inte är helt lätt.

– Utsattheten kan leda till skulder, vilket leder till att de får svårt att få lägenhet. Vi märker av att det är bostadsbrist i Dalarna. Kraven på den som ska hyra bostad ökar.

Av de kvinnor som sökte stöd hos kvinnojouren förra året hade 19 varit utsatt för våld i hederns namn och 14 kvinnor hade varit utsatta för fruimport. Enligt Ann-Sofie Sterio är situationen för kvinnor som utsätts för hedersrelaterat våld och kvinnor som flyr från män inom organiserad brottslighet likartad.

– Problematiken med att mannen inte är ensam och att kvinnan ofta måste lämna allt är lika i de fallen. Och våldet skiljer sig inte åt om mannen är svensk eller utländsk.

Vad är svårast med ert jobb?
– Det är att vi måste strida och bråka så mycket. Det är inte lätt att få kommuner att samverka kring en utsatt kvinna. Om hon exempelvis kommer från en kommun men tvingas flytta till en annan går det sällan smidigt i kontakten mellan kommunerna.

– Det behövs mer samverkan mellan kommuner i individärenden. Som det är nu finns det massor med nätverk på högre nivå. Men för oss skulle det behövas samverkan på individnivå där vi kan sätta oss med de båda kommunerna och komma fram till en lösning för kvinnan.

Ofta krävs undantag från reglerna när det handlar om våldsutsatta kvinnor och barn, något som lagen också säger är okej. Men det är inte alltid lätt att få igenom speciella förutsättningar i hårt ansträngd socialtjänst och sjukvård.

Kvinnojourens stöd till barn har mer än fördubblats mellan 2012 och 2013. År 2013 hade Kvinnojouren barn på boendet dubbelt så många nätter som året före. Under 2013 fick jouren pengar från Socialstyrelsen för att öka personalstyrkan och stötta barnen ännu mer.

Enligt Ann-Sofie Sterio fungerar stödet till barn bra i den akuta fasen. Men sedan, om mamma och pappa har separerat och de får bo med mamma, kommer nya problem. Ann-Sofie berättar om dilemmat med att barn har rätt till att träffa båda sina föräldrar, och om den rävsax som kvinnan kan hamna i när kvinnan har fått vårdnaden om barnen för att mannen slår.

– Kvinnan blir ansvarig för att pappan får träffa barnen, annars kan hon riskera vite eller andra straff. Samtidigt känner hon att hon vill skydda barnen från pappan, som kanske har slagit dem. Hon känner att hon sviker sina barn om de träffar pappan och samtidigt måste hon se till att de får ses.

Hur skulle stödet till kvinnor som utsätts för våld i nära relationer se ut om du fick bestämma?
– Vi skulle behöva lägga mindre energi på att bråka och se till att myndigheter samarbetar. Ett exempel kan vara att en kvinna som blir slagen behöver en lägenhet till sig och barnen och har fått tag i en, men då behöver kommunen gå i god för kvinnan eftersom hon kanske har dragit på sig skulder under separationen och ingen vill hyra ut till någon med skulder annars. När kommunen till slut, går med på det, har kanske lägenheten blivit uthyrd till någon annan eftersom det tar

för lång tid och vi får börja om och leta. Tänk om vi kunde ha fått det vi får efter en lång process redan från början! Jag skulle också vilja se mer samverkan mellan kommuner på individnivå.

– Samtidigt får man inte glömma att det har hänt mycket de senaste åren. Stödet till de kvinnor som drabbas är betydligt bättre och mer samordnat nu än för bara fem, tio år sedan. Det är också positivt att tröskeln för när man söker hjälp hos oss verkar ha blivit lägre.

FAKTA **Kvinnojourer i Dalarna**

I länet finns nio kvinno- och tjejjourer. Dessa finns i Avesta, Borlänge, Falun, Ludvika, Malung-Sälen, Mora samt Vansbro-Gagnef-Leksand. Jourernas resurser är mycket varierande och därför varierar också den hjälp de kan erbjuda. I Ludvika/Smedjebacken finns en tjejjour, liksom i Borlänge. Riksförbundet för sexuellt likaberättigande (RSFL) har också en nationell jour för HBTQ-personer.

Kvinnojourerna i Falun och Malung-Sälen är anslutna till Unizon (tidigare SKR, Sveriges kvinno- och tjejjourers riksförbund). De övriga jourerna är anslutna till Roks, Riksorganisationen för tjejjourer och kvinnojourer i Sverige.

Frågor och svar till Kvinnojouren Borlänge-Säter

Bedriver ni socialtjänst – för ni i så fall journalanteckningar?
– Ja, Kvinnojouren utför socialtjänstarbete när det är någon som är hänvisad till oss via biståndsbeslut. Det handlar bara om det skyddade boendet och om kvinnan söker via socialtjänsten i sin kommun. Vi för inga regelrätta journalanteckningar, bara dokumentation. Vi håller på att utarbeta rutiner för hur dokumentationen ska se ut, men det här är relativt nytt för oss.

Hur ser ni på samverkan med kommunerna och andra samhällsaktörer exempelvis polis och åklagare?
– De är viktiga samarbeten. Vi kommer i kontakt med alla, migrationsverket, rättsväsende och polis till exempel. Det funkar bra ibland och mindre bra ibland. Vi har ett jättebra samarbete med Polisens personsäkerhetsgrupp eftersom de ofta blir inkopplade och i andra fall går det inte lika enkelt att arbeta med myndigheter.

Hur ser tillvaron ut för de barn som bor hos er?
– Det är väldigt olika beroende på hotbilden. Barn i skola har vi lyckligtvis inte så ofta, barnen är ofta yngre än så och då blir konsekvenserna inte lika stora eftersom barnen inte omfattas av skolplikt. Däremot hade vi nyligen barn i boendet som inte kunde gå ut och till skolan, och då uppfylls tyvärr inte skolplikten. Då blir det ofta snabba beslut från socialtjänsten om flytt till annan kommun. Kommunen kan ibland bevilja skolskjuts för barnen också, men om det finns risk att pappan söker upp barnen i skolan går det inte.

Kan du beskriva barnens situation om de blir kvar länge på jouren?
– Det ser olika ut om man kan gå ut beroende på hotbilden. Kan barnen gå ut blir det ett någorlunda normalt liv. Vi har också ett lekrum. Vi försöker aktivera barnen. Ibland kan vi åka i väg till en lekplats eller något annat ställe men det kan vara för hög hotbild och då går det inte. Det finns också risk att pappan kan ta barnen om föräldrarna har gemensam vårdnad och då har vi inte rätt att säga nej.

Finns det någon åldersgräns uppåt för barn som får vara hos er?
– Nej, det finns ingen uttalad åldersgräns. Vi tittar på hur det ser ut på jouren om andra bor där. En 17-årig pojke skulle vi inte ha där om det finns andra familjer. Vi kan inte heller lägga ansvaret på barnen om de är större att hålla boendet hemligt. Ibland mer lämpligt att hitta andra alternativ för barnen. Barnen riskerar att hamna emellan och bli pressade på information om var mamma finns, till exempel.

Vilka möjligheter har ni att ta emot kvinnor med funktionsnedsättning, utlandsfödda kvinnor, kvinnor som är utsatta för hedersrelaterat våld och kvinnor med beroendeproblem?
– Att ta emot kvinnor med fysisk funktionsnedsättning är inga problem. Vi har anpassade lokaler. Om kvinnan har lättare psykisk funktionsnedsättning fungerar det också, däremot kan vi inte hjälpa kvinnor med allvarlig psykisk funktionsnedsättning. Inte om man måste ha personal dygnet runt.

Utlandsfödda kvinnor är inte heller några problem, kvinnor som är utsatta för hedersrelaterat våld har vi också.

Svårast för oss är att hjälpa missbrukande kvinnor. Vi har inte kompetens att ta hand om dem. Risken är också stor att man röjer adressen till boendet om man är aktivt missbrukande och vara risk för andra som bor hos oss. Vi hänvisar till socialtjänsten, det är deras ansvar i så fall. Men dessa kvinnor hamnar tyvärr ofta mellan stolarna.

Vad har ni för beredskap kring kvinnor som lever i samkönade relationer?
– Alla är välkomna att söka stöd hos oss. Vi har en del kvinnor i samkönade relationer som söker hjälp här. Det finns naturligtvis en viss risk att man inte vet om det är den som slår eller blir slagen som söker hjälp. Våldet kan vara mer psykiskt i samkönade relationer, är min uppfattning. I boendet behöver vi vara uppmärksamma och hålla på våra säkerhetsrutiner kring besök så att ingen utomstående kan komma in. Det hjälper även lesbiska par.

Hur kan ni garantera att kvinnorna och barnen är säkra hos er?
– På jouren finns ett bra skydd. Vi har dubbla kodlås och många slussar så det är svårt att ta sig in fast man känner till adressen. Vi har också larm som går direkt till polisen, okrossbara glas på fönstren, kamera vid entrén och hemlig adress. Den mänskliga faktorn är största risken. Vi har rutiner och medvetet säkerhetstänk. Vi måste hänga med kring ny teknik och annat, mobiler som går att spåra till exempel.

Vi byter ut kvinnornas mobiler om det behövs och det är viktigt att hålla sig borta från Facebook, att byta lösenord på mejlen och annat om det behövs. Men vi vill

inte heller skrämma upp kvinnan för mycket. Det är en balansgång hur mycket man ska leva och hur mycket man ska begränsa sig för att fixa att bryta upp.

Hur hanterar ni hedersrelaterat våld?
– Vi tar emot hedersrelaterat våldsutsatta kvinnor. Man kan tro att det automatiskt är livsfarligt för att det är hedersrelaterat våld, men så är det inte. Kvinnan riskerar kanske inte att mördas men får kanske inte flytta hemifrån fast hon är 30 år.

Hedersrelaterat våld liknar situationen för kvinnor som utsätts för organiserat våld eftersom det finns fler som kan utgöra ett hot än bara mannen. Många av dem som utsätts behöver bryta med sin familj, men så är det även för andra kvinnor. För oss är det inte jättespeciellt som situation med hedersrelaterat våld. Precis som med alla stödsökande måste man se hur hotbilden ser ut för just henne och vilket stöd hon behöver.

Johanna Trossholmen och Sören Gustafsson arbetar som mansrådgivare vid Kris- och våldsmottagningen i Falun. Foto: Johanna Flood

Kris och våldsmottagningen: Ansvar första steget mot att sluta slå

Att kontrollera sin aggressivitet och inse att våldet får konsekvenser för hela familjen. Det är två saker som män som slår får lära sig på Kris och våldsmottagningen i Falun.
– Ofta är det män som har insett att relationen inte funkar. Kvinnorna kanske har ställt ett ultimatum, säger Sören Gustafsson, mansrådgivare.

I fyra år har Kris och våldsmottagningen för män varit öppen för män i relationskriser. Hit är både män som utsätts för våld och män som använder olika sorters våld i sina relationer välkomna.

– Många av de som kommer hit är dåliga på att sätta ord på sina känslor. Flera känner vanmakt och försöker kontrollera bort det genom att begränsa sina kvinnor, säger Johanna Trossholmen, mansrådgivare vid Kris och våldsmottagningen för män i Falun.

Vilka söker sig hit?
– Det är ”vanliga” män, men med aggressionsproblem. De har ofta jobb och familj, säger Johanna Trossholmen.

– Många av dem kan till exempel inte hantera sin svartsjuka. De vet att det inte är frun som gör fel, men de kan inte klara av sina känslor när de blir svartsjuka, säger Sören Gustafsson.

– En del tror också att respekt och rädsla är samma sak. De tror att de skapar respekt när de egentligen gör kvinnorna och barnen rädda, säger han.

Våldet behöver inte vara fysiskt. Det kan också handla om att männen på andra sätt försöker kontrollera kvinnan och barnen. Ofta handlar det om psykiskt våld, kränkningar av olika slag.

– Det kan även vara ekonomiskt våld, att mannen bara ger kvinnan lite pengar att röra sig med. Det kan också handla om psykiskt våld eller en blick som säger ”vänta du tills vi kommer hem” i butiken, säger Sören Gustafsson.

Han har arbetat på mottagningen i några veckor. Kollegan Johanna Trossholmen har varit här i ett halvår. De två som tidigare arbetade på mottagningen slutade för 1,5 år sedan.

– Det blev lite tokigt eftersom de som arbetade här tidigare sa upp sig samtidigt. Rekryteringen drog ut på tiden så det fanns ingen personal här under ett halvår och då låg verksamheten nere. Nu försöker vi starta upp den igen och marknadsföra oss mot kommunerna så att männen söker sig hit, säger Johanna Trossholmen.

Verksamheten finansieras av sex kommuner i Dalarna, Avesta, Säter, Smedjebacken, Ludvika, Borlänge och Falun. Avtalet mellan kommunerna löper minst fram till årsskiftet 2015. För tillfället kommer ungefär 20 män hit regelbundet. De flesta för att kunna kontrollera sin aggressivitet.

Både Johanna Trossholmen och Sören Gustafsson upplever att synen på att söka hjälp till viss del har förändrats de senaste åren. Både i samhället generellt och när det handlar om våld.

– Det har blivit öppnare. Trösklarna för att söka hjälp har sjunkit, säger Sören Gustafsson.

Behandlingen handlar mycket om att se människan och inte döma. Samtidigt är det viktigt att prata om våldet och inte frisera verkligheten.

– Det handlar mycket om skam och skuld. Samtalen här kan öppna för väldigt många känslor och tankar och ofta är det smärtsamt. Det tar tid att hantera sin aggressivitet. Vi har inget hokus pokus-spö, berättar Sören.

Vissa män kommer någon gång, men försvinner sedan och dyker aldrig upp igen.

– Alla kanske inte har tålamodet för att nå förändring. Det kan vara frustrerande ibland när det är glasklart vilka förändringar männen måste göra, och så kanske de bara skyller sitt våld på kvinnan. ”Om hon inte hade varit så tjafsig hade det aldrig hänt”. Det kan vara svårt att nå fram och få männen att orka jobba med det, säger Johanna Trossholmen.

Metoden som Kris och våldsmottagningen använder heter Alternativ till våld, ATV, och kommer ursprungligen från Norge.

– Männen måste inse att de gör ett val i och med sina våldshandlingar. Det handlar om att skapa medvetenhet om vad de gör. Många säger att det bara blir svart och att de tappar kontrollen, men ofta finns många händelser som leder fram till det. Ju tidigare man kan se tecknen på ilska och bryta, desto bättre, säger Johanna Trossholmen.

Ett tips kan vara att bryta när man känner att situationen är på väg fel och man blir rasande.

– Man kan till exempel gå ut och räkna till tio, eller andas och räkna samtidigt så man lugnar sig och får lite distans till situationen.

När männen söker hjälp skriver de ett kontrakt om att inte bruka någon form av våld under tiden de går i samtal.

– De skriver ett ickevåldsavtal. Så klart är det inte så enkelt, men det är en symbolisk grej och om de ändå använder våld pratar vi om det, berättar Johanna och Sören.

Männen svarar också på frågor i ett formulär där deras våldsbeteende kartläggs och man tittar på hur deras livssituation ser ut.

Redan från början informerar Johanna och Sören att de har skyldighet att anmäla om de misstänker att barn i männens familjer far illa.

Genom ett utvecklingsprojekt kring partnerkontakt som Socialstyrelsen finansierar kan de också erbjuda den misshandlade kvinnan stöd via socialtjänsten.

– Om det inte har gått för långt behöver man inte separera. Men det beror så klart på situationen, säger Johanna Trossholmen.

– Jag tror att alla män kan bli fria från sitt våldsutövande. Men det kräver mycket jobb, säger Johanna Trossholmen.

Mottagningen hjälper män i flera kommuner och därför behöver Johanna och Sören ha kontakt med flera olika socialtjänster. Ibland är det svårt att nå rätt person eftersom inte alla kommuner har samordnare kring våld i nära relationer.

Ett exempel var när man tidigare bjöd in alla sex kommunerna för att prata om partnerkontakt men bara personer från tre kommuner kom. De som kom var de som hade särskilt utsedda personer som arbetar med våld i nära relationer. Johanna och Sören tror det kan vara svårt att prioritera frågan annars när man har mycket annat att göra.

– Om man vill ha ett helhetstänk kring frågan tror jag man behöver särskilt utsedda personer som arbetar med frågan. Vi skulle också behöva samverka mer vi som arbetar med de här frågorna. De små kommunerna skulle nog särskilt gynnas av det, säger Johanna Trossholmen.

– Det kan bli svårt att få en helhetsbild och kontakt med kommunerna om familjen behöver mer hjälp än den som vi kan erbjuda. Det är enklare i större kommuner, som Falun och Borlänge, där det finns särskilda personer som bara arbetar med de här frågorna, säger Johanna Trossholmen.

Både Sören och Johanna skulle vilja se att kommunerna prioriterade frågan högre och åtminstone utser en person med särskilt ansvar för våld i nära relationer i kommunen. Helst skulle de vilja se en våldsmottagning i länet där all kompetens samlades.

– Om man startade någon typ av våldscentrum skulle man kunna hjälpa barn, kvinnor och män på samma ställe. Man skulle också samla kommunernas kompetens på samma ställe. Då skulle kommunernas socialsekreterare kunna vända sig dit för frågor och stöd, säger Johanna Trossholmen.

– Jag ser att det skulle kunna funka ungefär som inom sjukvården. Det finns allmänläkare som kan remittera till specialistkompetens. Sådan kompetens skulle kunna finnas samlad, säger Sören.

Ett särskilt centrum för våld skulle också vara enklare att marknadsföra.

– Många vet inte om att vi finns. Det kan vara svårt för folk att veta vart man ska vända sig. Om vi har allt samlat skulle det vara enklare att hitta dit, tror Johanna Trossholmen.

Kvinnojouren Falun: ”Tuff situation”

Runt 300 000 kronor. Så mycket får Kvinnojouren Falun från kommunen för att få verksamheten att gå runt.
– Vi finns här när myndigheterna inte räcker till, men tyvärr får vi svårt att klara det utan anställd personal. Det finns inte många som kan jobba ideellt vid sidan av heltidsjobb och familj, säger Birgitta Hiertner som startade jouren 2011.

Birgitta Hiertner startade Kvinnojouren i Falun. Foto: Johanna Flood

Det var en tidningsartikel om att Falun saknade en kvinnojour som fick Birgitta Hiertner att bestämma sig.

– Jag hade gått i pension och kände att jag hade mer att ge så jag startade verksamheten här i Falun. Det var flera som var intresserade att vara med.

Den gamla kvinnojouren i kommunen hade tidigare lagts ner efter en del problem, men behoven av en kvinnojour var stort, märkte Birgitta Hiertner snart.

Sedan år 2012 finns tre platser på jourens skyddade boende där också barn får plats. Kvinnor som bor där kommer både från Falun och från andra kommuner. Ofta hänvisar socialtjänsterna kvinnorna hit.

– Många blir kvar någon månad. Den som senast flyttade ut bodde hos oss i fyra månader. Det är inte lätt att hitta en lägenhet. Särskilt nu när det snart är VM är det svårt att hitta boende, men det är bostadsbrist i hela Sverige och det märks.

Det är nästan alltid fullt på stödboendet. Ofta tvingas jouren neka kvinnor plats. Under 2014 har 24 kvinnor med barn tvingats hitta en annan lösning när de har vänt sig till kvinnojouren.

– Vi försöker hitta plats någon annanstans, på andra kvinnojourer eller genom nödlösningar som hotell, berättar Birgitta Hiertner.

Kvinnojouren Falun hör till SKR, Sveriges kvinno- och tjejjourers riksförbund, och har till skillnad mot det andra riksförbundet för kvinnojourer, Roks, också män med i arbetet.

– Vi har några män som arbetar här, men än så länge jobbar de inte med stödjande verksamhet utan med administration och andra saker.

Män som utsätts för våld är däremot inte välkomna i boendet.

– Det skulle bli svårt om vi har kvinnor boende där. De män som kontaktar oss som är utsatta för våld i nära relationer hänvisar vi till kris- och våldsmottagningen.

Jouren har ingen avlönad anställd, men Birgitta får lite arvode. Dessutom har jouren haft praktikanter och andra lösningar för att få in personal.

För tillfället arbetar Birgitta mer än heltid för en rätt symbolisk summa pengar.

– Jag jobbar egentligen alldeles för mycket. I natt ringde de vid tre och behövde skydd så jag fick koppla in polisen. Så är det ganska ofta. Jag hade en veckas semester 2013 men i år 2014 har jag inte haft någon. Det bara rullar på och tar aldrig stopp. Det här tar aldrig stopp.

Jouren är i stort behov av frivilliga som jobbar gratis. Men det är inte lätt att hitta folk som vill engagera sig på fritiden, konstaterar hon.

– Det är svårt för kvinnor som arbetar heltid och har familj. Många vill, en del är med en stund men sedan spricker det. De räcker inte till och det förstår jag.

Varför fortsätter du?
– Det ger så mycket. Att få förtroendet att någon vågar berätta och att kunna hjälpa. Men samtidigt vill jag ha betalt för det. Och jag vill kunna vara med min familj och mina barnbarn.

Att situationen är ohållbar när hon håller i nästan alla trådar har Birgitta förstått. Därför har hon nu organiserat om verksamheten. Snart får man en telefonväxel på plats, vilket kommer underlätta för jourens ideella krafter att dela samtalen från våldsutsatta kvinnor. Inom kort kommer också ytterligare en person som ska ha praktik på jouren.

Att inte ha anställda, och att inte ha pengar är de två största problemen som kvinnojouren dras med, enligt Birgitta.

– Mycket av det arbete vi gör är att hjälpa kvinnorna i kontakten med myndigheterna, och eftersom det är under kontorstid är det svårt för de som har annat jobb att kunna hjälpa till. Vi skulle behöva några anställda.

Samtidigt är arbetet tufft. För en tid sedan mördades en av de kvinnor som Birgitta och de andra på kvinnojouren hade försökt hjälpa.

– Hennes mamma ringde en morgon och berättade. Vi hade haft kontakt med kvinnan i flera år och till slut hade hon lämnat honom. Det är sådant man tänker på. Sådant som man måste klara av. Det är tragiskt, men man får lov att gå vidare.

Birgitta har också utsatts för hot och haft polisbevakning under en period.

– Vi försöker få kvinnorna att förstå att det är livsfarligt. Många förstår inte att det är så farligt och att det är svårt.

Jouren får 320 000 kronor från Falu kommun. Pengarna går bland annat till hyra för boendet och kontoret, till telefonabonnemang och andra kostnader som jouren har. Dessutom har man sökt och fått projektmedel från Socialstyrelsen kring våld i nära relationer. Riksorganisationen SKR betalar också runt 136 000 kronor i arvode till Birgitta under året.

Andra inkomster som jouren har är när socialtjänster i landet köper platser på det skyddade boendet. Då tar jouren ut 1000 kronor per kvinna och dygn och 300 kronor för varje barn.

– Vi sköter en del av socialtjänstens arbete och skriver avtal med dem. Bland annat följer vi vissa säkerhetsrutiner och för journaler.

– Vi är för få och har inte råd att anställa någon. De pengar vi har behövs i fall vi skulle tvingas lägga ner vår verksamhet och behöver betala hyra och telefoni.

Karin Lübeck arbetar i Mora kommun som familjerådgivare men är för närvarande projektledare för ett projekt som ska ta fram förslag på hur ett centrum mot våld för kommunerna Mora, Orsa, Älvdalen och Malung-Sälen skulle kunna organiseras, ett projekt som Länsstyrelsen har gett medel för. Foto Johanna Flood.

”Barnen glöms bort”

Tungt och meningsfullt. Så beskriver Karin Lübeck sitt arbete som familjerådgivare i Mora kommun. Värst är det att se barnen som glöms bort. – Man blir så upptagen med säkerhetsfrågan och missar barnen. Vad gör det med barn, vad gör det med en människa att växa upp med våld?

Arbetet mot våld i nära relationer är brett och komplext och socialtjänst, polis, sjukvård, kvinnojour arbetar alla med frågan. Det är alltifrån akuta insatser, anmälningar och placeringar till att ta hand om kvinnor som är traumatiserade långt efteråt. Karin Lübeck har lång erfarenhet.

– Det är ju akut verksamhet och samtidigt ett långsiktigt förändringsarbete. Det krävs mycket kunskap och resurser att ta hand om ärenden och göra säkerhetsbedömningar. Samtidigt är det många vakanser och personalomsättningen är jättehög inom socialtjänsten.

– Det är problem på många håll inom socialtjänsten med unga nyutbildade socionomer. Om man ska få en hållbar verksamhet måste man erbjuda bra hjälp och en hållbar organisation med människor som stannar. På min arbetsplats på familjerådgivningen har vi en stabil grupp men vi har ändå gått i däck, flera av oss. Det håller inte.

Att arbeta nära våld tar hårt, säger Karin Lübeck. Hon berättar om studier som visar att de som arbetar med våld- och våldsutsatta ofta tar känslomässig skada.

– Våld i nära relationer är komplexa trauman. Våldet sker där man ska känna sig som mest trygg, i hemmet inom familjen. Allt rasar. Man kan inte lita på någon. Hela världen är ett hot, säger Karin Lübeck.

– I den miljön växer barn upp. De får symptom som de som varit med i krig och utsatts för tortyr. Vi människor tål inte våld.

– Kunskapen med vad våldet gör har ökat. Det är inte enkelt. Känslomässigt går man sönder när man utsätts för våld. Vi arbetar inte tillräckligt med barn, tyvärr.

Under hösten 2014 har antalet anmälningar om barn som far illa ökat i hela landet. Samtidigt finns det fel i systemet, och ofta gör inte socialtjänsten tillräckligt, menar hon. Till exempel vid en separation efter våld i familjen. Då kan mannen ha kontaktförbud med kvinnan, men samtidigt ska barnen bo växelvis hos båda föräldrarna.

– Hur går det ihop? Varför går inte socialtjänsten in då och väcker frågan om vårdnadsutredning?

Finns det resurser för det?
– Nej. I många kommuner finns inte tillräckliga resurser inom familjerätt och socialtjänst. Små kommuner behöver samarbeta för att ge bättre hjälp och stöd

Hur kan det bli bättre för barnen?
– Jag tycker att alla barn som är i familjer med våld borde få ett eget ombud, som en god man. Det borde vara någon som lyssnar på barnen och frågar hur det mår.

– Inte bara som nu, att barnen slinger med. Så ser jag att det tyvärr är ibland. Samtidigt är situationen tuff på socialtjänsterna.

I ungefär hälften av de familjer där mamman blir slagen, utsätts barnen också för våld, visar studier.

Men det finns maskrosbarn. En del klarar sig märkvärdigt bra. En anledning som man har sett är att det har funnits en vuxen som har sett barnen, en granne, lärare eller släkting. Det har visat sig vara viktigt och är hoppfullt.

Kanske skulle Karins idé om ett eget ombud för barnen kunna fungera så.

– Många av de som använder våld har egna våldserfarenheter. Däremot kan man inte säga att man kommer att slå bara för att man har varit utsatt för våld.

Vad är det svåraste med ditt jobb?
– Att vara i människors utsatthet. Att möta barn och våldsutsatta och att tänka på att de inte får den hjälp de behöver. Man blir upprörd och frustrerad.

Hur orkar ni?
– Vi har tur hos oss på familjerådgivningen. Vi har bra handledning och en erfaren arbetsgrupp. Man kan inte jobba ensam med sådana här frågor, man behöver en större och stabil arbetsgrupp.

– Samtidigt känns arbetet så meningsfullt. Att se att man har något att komma med och att det jag gör på jobbet leder till skillnad för människor. Det finns många engagerade människor som vill göra skillnad och med mer samarbete och kunskap kan vi ge bättre hjälp.

Hon menar att våld inte kan ses som ett relationsproblem. Det är maktutövning.

– Båda är jämbördigt ansvariga om man har vanliga relationsproblem. När det handlar om våld är det inte så. Det är en som är utsatt och en som är utövare, det ställer andra krav på oss som möter människor sådana relationer.

Kanske kan det bli bättre om kommunerna i norr samarbetar. Som projektledare för ett gemensamt centrum mot våld i de fyra nordligaste kommunerna i länet kan kompetens samlas från kommunerna.

– Det här projektet är jätteviktigt. Det känns bra att det är så högt engagemang.

Gunilla Lillhager är verksamhetschef inom arbetsterapi- och kuratorsverksamheten vid Landstinget Dalarna. Hon arbetar bland annat med att implementera nya rutiner för att bemöta våldsutsatta. Foto: Johanna Flood.

Landstinget Dalarna har bättre beredskap än tidigare

Gynekologiska avdelningar, mödravården, tandvården och akuten är några av de ställen där våldsutsatta kvinnor söker hjälp för sina skador. Landstinget Dalarna har de senaste fyra åren arbetat med att ge personalen bättre verktyg att bemöta patienter som blir slagna hemma.

Tre till fyra procent av alla kvinnor som är gravida får komplikationer som graviditetsdiabetes och havandeskapsförgiftning. Ungefär lika många är de kvinnor som blir slagna hemma som landstingets barnmorskor träffar. Ändå är våld i nära relationer ett område som har svårt att få plats inom sjukvården.

– När jag fick det här uppdraget, år 2010, fanns det inte mycket rutiner kring hur personalen skulle bemöta våldsutsatta, säger Gunilla Lillhager, som är landstingets representant i länsgruppen för våld i nära relationer och verksamhetschef inom arbetsterapi- och kuratorsverksamheten vid Landstinget Dalarna.

Nu, fyra år senare, finns en lokal samverkansgrupp inom landstinget, ett vårdprogram för våld i nära relationer och man har regelbundna kunskapsseminarier med personal från olika verksamheter. På klinikerna har sedan personalen i vissa fall arbetat vidare med att ta fram rutiner som gäller just de patientgrupper som de möter.

– Landstingets uppdrag är jättetydligt. Vi ska upptäcka orsaken till en patients symtom och behandla dem, och då kan våldsutsatthet vara en anledning till att patienten söker vård, säger Gunilla Lillhager.

Hon tror mer på att fråga utifrån en misstanke om att personen har blivit utsatt för våld, än att konsekvent fråga alla som rutin, till exempel om de söker för halsfluss.

– Om personalen får en känsla av att något inte stämmer är det viktigt att fråga vidare. Det kan vara diffusa symtom som problem med magen, sömnsvårigheter, ångest, att patienterna har svårt att bli undersökta i underlivet eller munnen eller direkta våldsskador med förklaringar som inte känns trovärdiga.

Enligt Gunilla Lillhager har det hänt mycket de senaste åren i Landstinget Dalarnas beredskap för att hjälpa utsatta.

– Man fokuserar mer på det här på vissa kliniker än andra. Inom mödravården har man sedan länge försökt ställa frågor om kvinnans situation. Man har också utbildat alla barnmorskor i hur man kan ta upp frågan efter att Dalarnas barnmorskor för ett par år sedan fick bottenbetyg i att ta upp våldsfrågan med gravida kvinnor.

– Bara 30 procent av barnmorskorna frågade kvinnorna om deras situation hemma, samtidigt vet vi att ungefär lika många blir utsatta för våld som råkar ut för vissa sorters graviditetskomplikationer. Nu efter vår utbildningssatsning hoppas vi att fler barnmorskor har fått verktyg för att fråga och hjälpa kvinnor som blir slagna eller utsätts för annan typ av våld.

Det finns också rutiner för hur man tar hand om våldsutsatta på exempelvis akuten. Bland annat kan rutinerna handla om att ta in patienten i enrum om hon kommer med en bekant.

– Offret är oftast en kvinna som kommer med sin man, även om samkönade relationer blir vanligare. Om det är två som kommer in är det viktigt att inte bara fråga och undersöka kvinnan tillsammans med mannen eftersom hon då inte kommer våga erkänna varför hon har blivit skadad. Men vi måste också tänka på att det kan vara samkönade parförhållanden och att den där väninnan faktiskt kan vara förövare.

Men vägen är lång för en kvinna som söker hjälp hos sjukvården för misshandelsskador. Ungefär 6000 medarbetare i landstinget arbetar i vården och kan behöva upptäcka och ställa de rätta frågorna till den som söker vård. Sedan ska den våldsutsatta också våga svara, och i bästa fall polisanmäla. Vårdpersonalen kan ta stöd av kuratorer som sen hjälper patienten vidare vid behov till socialtjänsten alt frivilligorganisationer.

Hur påverkar bristen på läkare och sjuksköterskor arbetet mot våld i nära relationer?

– Det gör tyvärr att det är svårare att implementera sådana här frågor. Dessutom blir det svårt eftersom det bygger på tillit och förtroende och har man olika stafettläkare som man träffar blir det kanske inte lika lätt att berätta.

– Samtidigt tänker jag att vi kan vinna på att arbeta med de här frågorna, även ur ett bemanningsperspektiv eftersom vissa patienter som utsätts för våld återkommer utan att man lyckas ställa någon diagnos på dem. Om man lyckas arbeta förebyggande och slussa dem rätt kan vården hjälpa dem och spara resurser.

– Det är ett stort problem som kostar mycket pengar, men det är svårt att säga hur stort.

De som söker vård och ändå vågar berätta får i regel träffa en kurator. Därefter kan de slussas vidare till kommunens socialtjänst eller till polisen för en polisanmälan. Om vårdpersonalen misstänker att barn har sett eller utsatts för våld måste de göra en anmälan till socialtjänsten.

Trots att fler drabbas av skador och andra följder av våld i nära relationer än av exempelvis vissa ovanliga sjukdomar, finns inga kurser i frågan med i många grundutbildningar för läkare och sjuksköterskor. Däremot finns det fortbildningar på flera högskolor och universitet.

– Det finns en kompetensbrist i grunden, och det här blir allas och ingens problem och det är lätt att det faller mellan stolarna.

– Jag tycker att det redan nu är en prioriterad fråga, den lyfts både från regeringen och av våra landstingspolitiker. Nu har vi ett vårdprogram som jag hoppas kommer att implementeras på vårdavdelningarna och utvecklas där. Jag hoppas att det blir en medvetenhet hos all personal och att de vet hur de ska göra om de misstänker att någon är utsatt för våld i sin relation.

FAKTA **Landstingets checklista för att upptäcka och identifiera våld**

Akuta skador

• Blåmärken, kontusioner, strypmärken, frakturer, stickmärken, brännskador, bortslitet hår.

• Skador på flera ställen på kroppen.

• Blåmärken av olika ålder kan tyda på upprepad misshandel.

Varningstecken

• Uppgiven orsak till skadan stämmer inte överens med skadans utseende.

• Tidigare akuta sjukvårdsbesök med oklar skadebild.

• Patienten har sökt upprepade gånger för diffusa åkommor.

• Patienten har väntat länge med att söka vård.

• Partnern är överbeskyddande, kontrollerande eller vägrar lämna patienten ensam.

Siv Hinders arbetar vid Brottsofferjouren som samordnare i Mora. Foto: Johanna Flood.

”Det är svårt för de utsatta när brott läggs ner”

Brottsofferjouren är en ideell verksamhet som hjälper de som har blivit utsatta för brott. I Sverige finns 93 jourer. En av dem finns i Mora.
– Vi stöttar både brottsutsatta och vittnen, säger Siv Hinders som arbetar på jouren.

Siv Hinders är den enda anställda på Brottsofferjouren i Mora-Orsa-Älvdalen. Till sin hjälp med att stötta personer som har utsatts för brott eller som är vittnen har hon 20 personer som arbetar ideellt.

– Det kan vara svårt att hitta de rätta personerna som passar för uppdraget, säger Siv Hinders.

Men de senaste åren har intresset varit stort. Förra hösten anmälde sig nio nya stödpersoner och i år kom en till.

– Just nu ligger vi ganska bra till och har tillräckligt med stödpersoner.

En del av arbetet gör jouren vid Tingsrätten i Mora, resten handlar om att i telefonsamtal stödja personer som har utsatts för brott.

– Polisen ska fråga alla om de vill ha stöd, sedan skickar de ärendet till oss och vi tar kontakt, säger Siv Hinders.

Det kan också vara någon som ringer jouren som är besviken på att en polisanmälan har lagts ner.

– Det är svårt att stötta dem som har drabbats när brottsutredningen läggs ner. För många är det ett stort steg att göra en anmälan. Då är det tufft när andra brott prioriteras före.

En försämring som Siv Hinders märker, särskilt när det handlar om våld i nära relationer, är att den utsatta och den som har utsatt ibland tvingas sitta i samma rum i Tingsrätten före förhandlingen.

– Tidigare hade vi ett vittnesstödsrum, men det togs bort när de byggde om tingsrätten här i Mora. Det är synd, säger hon.

Vad borde fungera annorlunda när det gäller våld i nära relationer?
– Jag blir upprörd att det inte händer mer. Det är ett känt problem som fortsätter, även om det inte ser ut att öka. När jag hörde om polisens register över misshandlade kvinnor blev jag bestört. Det verkade som att det var kvinnorna det var fel på. Det är skrämmande.

FAKTA **Brottsofferjourerna i Dalarna**

Brottsofferjouren (BOJ) är en ideell verksamhet som hjälper de som har blivit utsatta för brott. I Sverige finns 93 jourer. Fem av dem finns i Dalarna. Dessa är Avesta-Hedemora, Borlänge-Gagnef-Ludvika-Smedjebacken-Säter-Falun, Leksand-Rättvik, Malung-Vansbro och Mora-Orsa-Älvdalen (Brottsofferjouren, 2014).

De vanligaste brotten som de som söker hjälp hos jouren har utsatts för är misshandel hos bägge könen. När det gäller misshandel mot kvinnor och flickor är misshandel i nära relation den vanligaste brottstypen.

BOJ i Dalarna redovisade år 2012 totalt 1217 hjälpsökande personer. Av dessa var 63 procent kvinnor eller flickor och 37 procent män eller pojkar. Detta är en ökning från år 2011 då man redovisade 765 hjälpsökande, 65 procent kvinnor/flickor och 35 procent män/pojkar.

John Spånberg arbetar som inspektör vid Polisen i Mora och mängdbrottsutredare. Han har också gått spetskompetensutbildning inom hedersvåld. Foto: Johanna Flood.

”Hedersvåld finns i alla religioner”

Den största myten när det gäller hedersvåld, enligt polisen John Spånberg, är att det bara finns inom islam.
– Hedersvåld finns i alla religioner. Backar man 150 år tillbaka fanns det bland vissa grupper här i Sverige också, säger han.

John Spånberg är polisens representant i Länsstyrelsens nätverk mäns våld mot kvinnor sedan några år tillbaka. Han har bland annat gått Länsstyrelsens spetskompetensutbildning i hedersproblematik, vilket gör att han kan hjälpa till vid sådana fall över hela länet. Genom åren har han konsulterats i uppemot 50 fall.

– Kärnan är att kvinnan inte har valt sin partner själv. Att det är släkten som bestämmer vem man ska gifta sig med. Det är ett kollektivt system där varje individ blir tvungen att underordna sig kollektivets beslut.

I en relation där man lever i en hederskontext ska man inte skilja sig. Om kvinnan inte gör som mannen säger drar hon skam över familjen, berättar John Spånberg.

– Vad är det du vill göra som du inte får göra? Vad är det du måste göra som du inte vill göra? Det är två frågor man kan använda för att ta reda på om det rör sig om hedersvåld när man träffar någon som har blivit misshandlad av en närstående.

Oavsett vem offret är när det handlar om våld i nära relationer, gör polisen ibland riskbedömningar enligt olika riskbedömningsinstrument som Sara, Sam eller Patriark. Instrumenten används för att kunna bedöma risken för fortsatt våld och för att göra en skattning av hur farlig förövaren är eller kan bli. Patriark används inom hedersvåld för att bedöma risken för den som är utsatt.

– Det handlar om att förhindra brott som inte får ske. Utifrån skattningen gör vi sedan olika åtgärder. Ibland räcker det med rekommendationer, att ge kvinnan tips på hur hon kan öka sitt säkerhetsmedvetande. I andra fall räcker inte det och det kan bli tal om mer omfattande åtgärder.

– När det gäller hedersvåld är det oftast ett kollektivt beslut och det finns ett stöd från familjen om någon misshandlar kvinnan. Hotbilden ser annorlunda ut jämfört med fall av våld i nära relation som inte innehåller inslag av heder. I hedersrelaterade fall kan alla inom familjen gruppen eller släkten vara eller bli förövare eller medhjälpare. Det är ovanligare i de fall där personerna inte lever under hedersnormer.

FAKTA **Polisen i Dalarna**

Polisen i Dalarna är en av de myndigheter i landet där arbetet med att utreda våld i nära relationer fungerar bäst i landet, enligt ett pressmeddelande från Polisen 2012.

I Dalarna har man under flera år haft högst andel redovisade ärenden till åklagare i landet när det gäller brott i nära relationer.

Polisen i Dalarna redovisade 32 procent av alla ärenden till åklagare år 2014, jämfört med rikssnittet på 19 procent. Däremot är handläggningstiderna något längre.

Alla på myndigheten har fått utbildning inom våld i nära relationer (polisen.se, 2012).

Arbetet i länets kommuner 2012 och 2014 – uppföljning av den regionala handlingsplanen

År 2010 antog socialnämnderna i Dalarnas alla kommuner en regional handlingsplan för socialtjänsten kring arbetet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld för åren 2011–2014. Planen innehåller organisatoriska mål för att skapa en långsiktigt hållbar struktur för arbetet i länet och verksamhetsrelaterade mål som ska främja utvecklingen av det direkta klientarbetet inom socialtjänsten.

Hur kommunerna hade levt upp till sina åtaganden i handlingsplanen följdes upp första gången 2012. Under hösten 2014 följde Länsstyrelsen upp arbetet igen genom en enkät som alla 15 kommuner svarade på. Frågorna i enkäten handlade om hur kommunerna har levt upp till handlingsplanen, men också frågor för att få en bild av hur arbetet mot våld i nära relationer bedrivs i länet. I den här texten beskrivs hur kommunerna lever upp till sina åtaganden i handlingsplanen och hur kommunerna arbetar med våld i nära relationer. Vi jämför också resultaten från år 2012 och 2014.

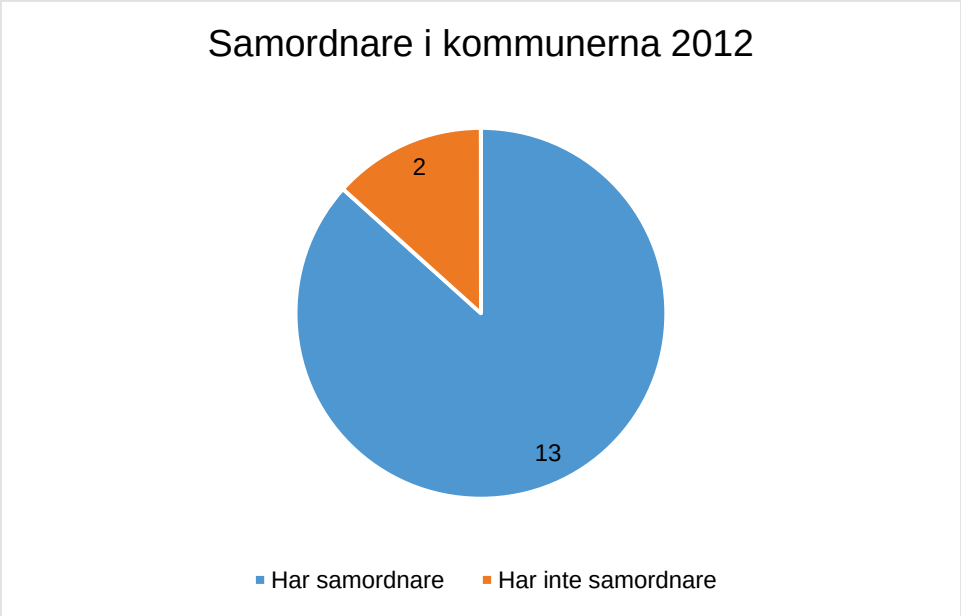
Resultatet som redovisas ska ses som en indikation på hur situationen ser ut i länets kommuner och är inte en absolut sanning. Förändringar kan också ha skett sedan undersökningen gjordes.

Särskilt utsedda samordnare i kommunerna

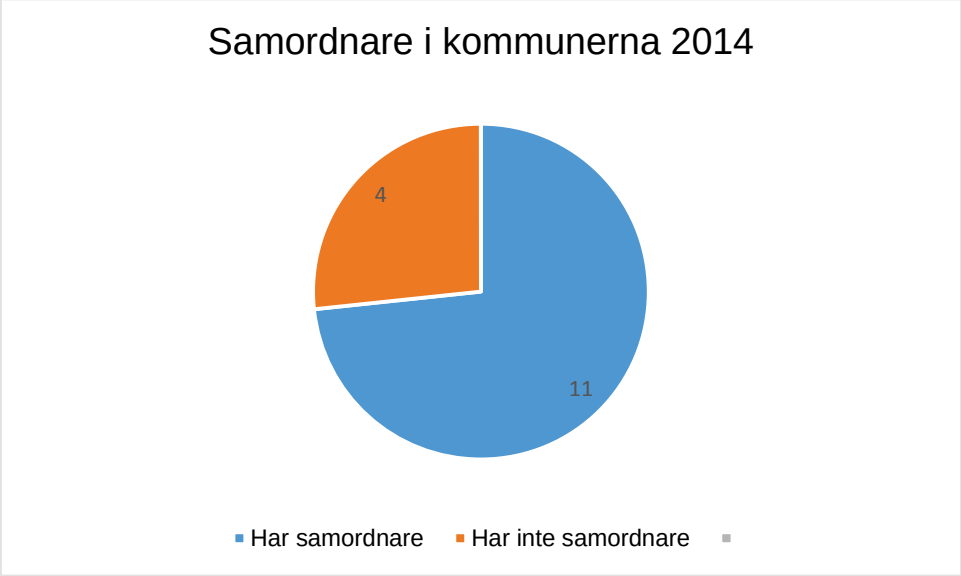
Enligt handlingsplanen ska socialtjänsten i varje kommun utse en samordnare med ansvar för frågor som rör socialnämndens arbete mot våld i nära relationer. Samordnaren ska ha uppdraget att bygga upp en myndighets- och organisationsövergripande lokal samverkansgrupp, samt delta i ett regionalt nätverk för att främja samverkan, kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte i länet.

År 2012 hade 13 kommuner samordnare som särskilt skulle arbeta med våld i nära relationer. Samtliga kommuner hade beslutat sig för att utse en samordnare inom området.

Två år senare, 2014, hade färre kommuner en samordnare för arbetet mot våld i nära relationer. Då hade antalet samordnare i länets 15 kommuner minskat till 11 av 15.

År 2012 hade alla kommuner utom två samordnare inom våld i nära relationer, enligt svaren i Länsstyrelsens enkätundersökning hösten 2014.

År 2014 saknade fyra kommuner i länet samordnare kring våld i nära relationer.

Tjänstgöringsgrad för samordning av arbetet

Tjänstgöringsgraden för samordnarna i kommunerna varierar. Vanligast är att uppdraget ingår i ordinarie tjänst.

År 2014 arbetade 9 av de 11 samordnarna i kommunerna med frågan på mindre än 25 procent. 2 av dem hade uppdraget på halvtid.

Två år tidigare, 2012, hade 2 kommuner personer som var anställda på mer än halvtid och 3 kommuner hade personer som var anställda på mindre än halvtid för att arbeta mot våld i nära relationer. I 10 kommuner ingick då uppdraget i

ordinarie tjänst och hade ingen avsatt tid. Ingen samordnare i kommunerna hade uppdraget på heltid, varken vid uppföljningen år 2012 eller 2014.

Lösningarna för hur tjänsterna ser ut är olika i kommunerna, exempelvis har Falun utsett ett antal personer som har ansvar för olika delar inom området.

Prioriterat arbete mot våld i nära relationer?

Alla kommuner svarade Länsstyrelsen att det är mycket viktigt att ha en särskild samordnare kring våld i nära relationer. Ungefär hälften av kommunerna har svarat 5 när de har graderat hur viktigt de anser att tjänsten är, och resterande har svarat 4 på en skala 1–5 där 5 är jätteviktigt.

Samordnarnas mandat och inflytande varierar också. Fyra av samordnarna satt i någon typ av ledningsgrupp, tre av dem på förvaltningsnivå och en av dem på högre övergripande nivå vid undersökningen hösten 2014.

Hur högt de som svarade på enkäten upplever att arbetet mot våld i nära relationer prioriteras varierar. 3 av 15 har svarat att frågorna känns prioriterade och 2 personer har svarat att det beror på om de lyfter frågorna. Resten har inte svarat eller kryssat i nej på frågan.

I var tredje kommun i länet anser de som svarat på enkäten att området våld i nära relationer känns prioriterat.

Om arbetet mot våld i nära relationer har varit projekt eller permanent varierar också i kommunerna. År 2012 svarade 11 att arbetet var permanent. Två år senare, 2014, svarade 9 kommuner att arbetet var permanent, en svarade att det var projektarbete och resterande fem svarade inget alls på frågan.

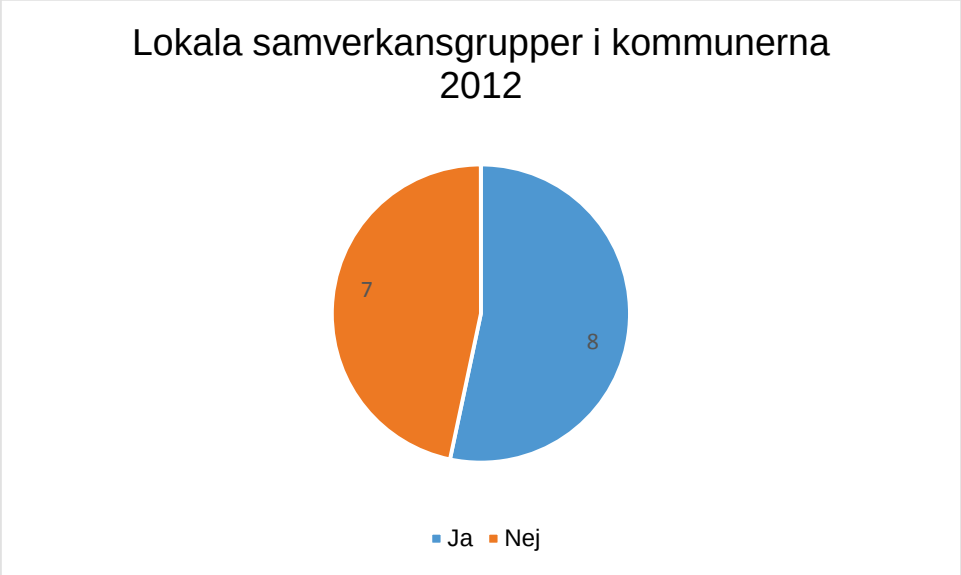
Tre av de elva samordnarna i länet har svarat att de har en tydlig arbetsbeskrivning, övriga åtta har svarat nej på den frågan.

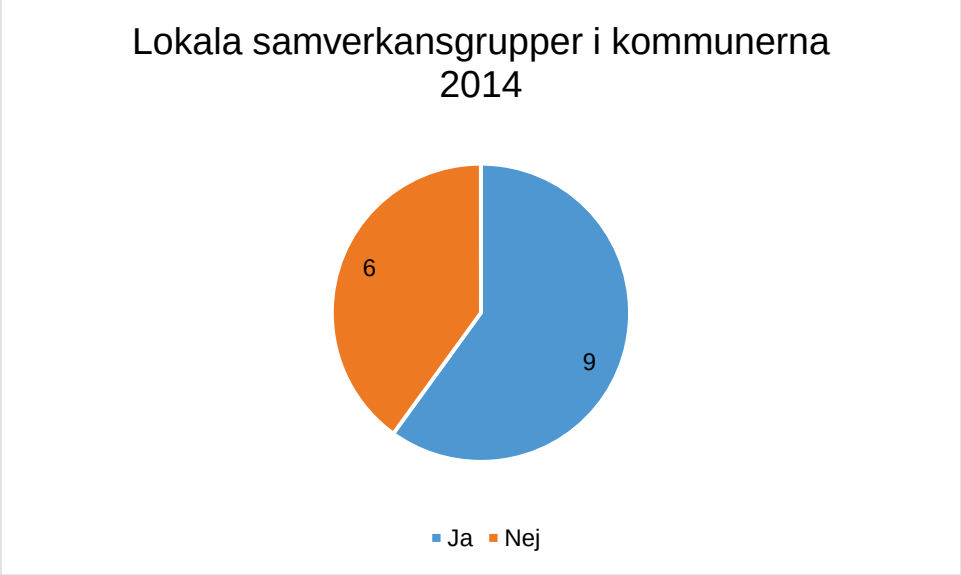
Lokala samverkansgrupper

Enligt länets regionala handlingsplan för socialtjänsten ska socialnämnderna ansvara för att bilda lokala samverkansgrupper för att utveckla samverkansformer och arbetsrutiner som rör stöd- och hjälpinsatser till grupper som berörs av våld i nära relationer. I samverkansgrupperna ingår bland annat representanter från socialtjänst, hälso-och sjukvård, polis och frivilligorganisationer.

År 2012 svarade åtta av länets kommuner att det fanns lokala samverkansgrupper i kommunen. Två kommuner höll då på att bygga upp en samverkansstruktur. Hur detta arbete var organiserat varierade liksom med vem samverkan bedrevs. Ett par kommuner har en brett sammansatt grupp med deltagare från myndigheter och frivilligorganisationer. Samverkansgrupperna träffades 2–4 gånger per år.

Två år senare, 2014, hade fortfarande inte alla kommuner bildat samverkansgrupper. 2014 hade 9 av länets 15 kommuner samverkansgrupper lokalt.

Information på andra språk

Sex av kommunerna svarade 2014 att de har gett ut information om våld i nära relationer på andra språk än svenska. Bland annat finns information på somaliska, finska, engelska, turkiska, thailändska, arabiska och bosniska. Hälften så många, 3 av de 15 kommunerna, svarar att de har gett ut information anpassad för funktionsnedsatta, till exempel i form av ”talande webb”.

År 2012 gjordes ingen undersökning av hur många språk information hade spridits på. Man uppgav då att information spreds genom hemsidor, broschyrer och genom muntlig kommunikation. Ett par kommuner angav då att det var ett utvecklingsområde. Länsstyrelsens bedömning är att fler har fått möjlighet att få information om våld i nära relationer på sitt eget språk sedan 2010.

Handlingsplaner

Enligt den regionala handlingsplanen som socialtjänsterna skrev under 2010 skulle alla kommuner ta fram lokala handlingsplaner för hur arbetet mot våld i nära relationer ska bedrivas. År 2012 hade åtta kommuner tagit fram lokala handlingsplaner. Planen var antagen på olika nivåer exempelvis socialnämnd eller kommunstyrelse. Planerna var olika gamla, från alldeles nya till 5, 6 år gamla. I tre kommuner pågick då ett arbete med att ta fram handlingsplaner. En kommun svarade att det finns ett styrdokument för att säkerställa arbetet med våldsutsatta kvinnor.

Sedan dess har arbetet gått framåt, även om inte alla har uppfyllt sina åtaganden. År 2014, uppgav tio av kommunerna att de hade handlingsplaner för hur arbetet mot våld i nära relationer ska bedrivas. Övriga fem kommuner har antingen svarat att de inte vet om de har någon sådan, eller att de inte har någon plan. En kommun svarade inget alls.

Standardiserade riskbedömningar

För att kunna bedöma risken för ytterligare våld finns standardiserade riskbedömningar som hjälpmedel. I Dalarna använder 6 av länets 15 kommuner standardiserade riskbedömningar i sina utredningar. Av de nio som har svarat att de inte använder sådana, är tre på gång att börja använda modellerna. Det är främst Freda och Sara som används i kommunerna.

”Vi deltar i den utbildningssatsning som nu är på gång i länet. Två socialsekreterare utbildas i Sara och Freda, så planeringen är att vi ska börja använda något av dessa bedömningsinstrument”, svarar en av de kommuner som ännu inte har kommit i gång i den enkät som Länsstyrelsen skickade ut under hösten 2014.

År 2012 gjordes ingen uppföljning av hur kommunerna använde sig av standardiserade riskbedömningar, men Länsstyrelsen kan konstatera att det har blivit vanligare att kommunerna använder standardiserade riskbedömningar de senaste två åren.

Regelbundna kartläggningar

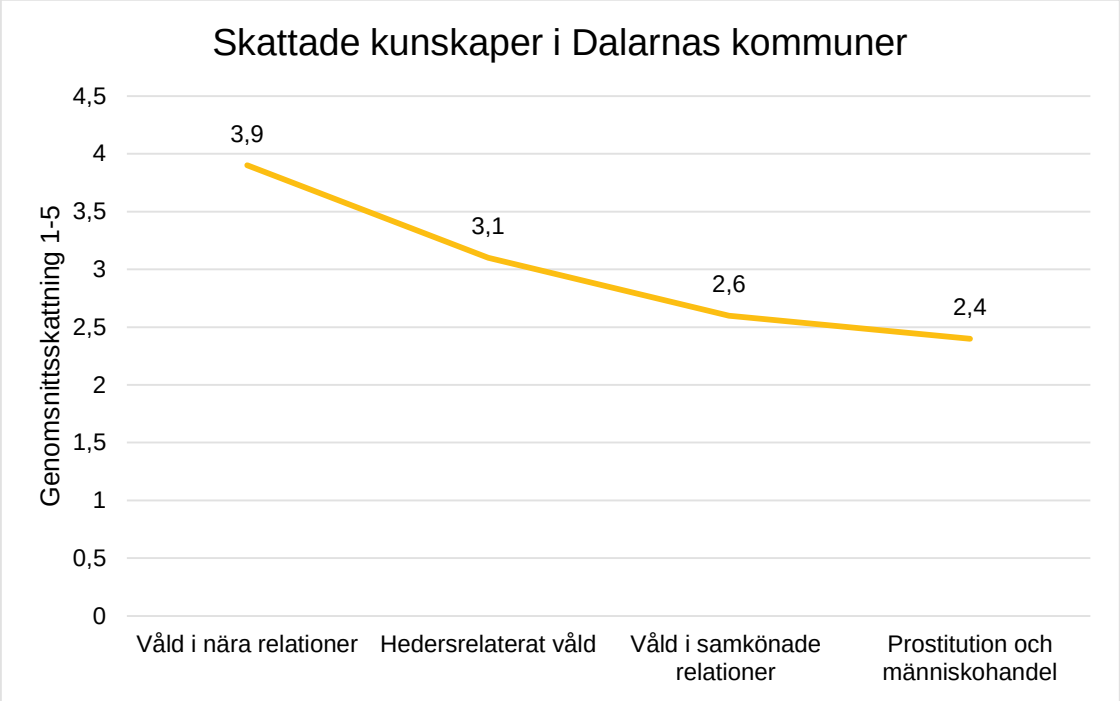
Två av kommunerna uppger att de regelbundet gör kartläggningar av våld i nära relationer. Dessa två är Borlänge och Säter. Dessa två kommuner gjorde sina senaste kartläggningar 2013 respektive 2014.

År 2012 gjordes ingen uppföljning om huruvida kommunerna hade gjort kartläggningar av våld i nära relationerna.

Kompetens

Enligt den enkätundersökning som Länsstyrelsen gjorde 2014 bedömer de flesta som svarade att de har god kunskap i frågan våld i nära relationer. I genomsnitt har de graderat sina kunskaper till 3,9 på en skala mellan ett och fem där fem är högsta och ett lägsta. Ingen har graderat sina kunskaper till under 3.

Lägre graderar däremot kommunerna sina kunskaper inom hedersrelaterat våld (3,1 poäng i snitt), prostitution och människohandel (2,4 poäng i snitt) och våld i samkönade relationer (2,6 poäng i snitt).

Lägst upplever länets kommuner att de kan området ”prostitution och människohandel”, enligt svaren från Länsstyrelsens enkät hösten 2014.

År 2012 gjordes ingen undersökning av hur personalen på socialtjänsterna upplevde sin kompetens.

Några kommentarer om länets framgångs-faktorer i arbetet mot våld i nära relationer:

”Den nätverksgrupp som finns idag fungerar bra. Mycket bra information och möjligheter att utbyta erfarenheter med deltagare från andra kommuner och professioner”

”Bra att det finns människor som brinner för dessa frågor. Bra med nätverk som stöd för varandra.

”Skapa gemensamma resurser då vi är många små kommuner som omöjligt kan bygga upp en egen organisation i varje kommun. Vi behöver någon form av "centrum mot våld" där vi kan ha en hög kompetens.”

”Jag tänker att mindre kommuner behöver gå samman. Även större kommuner behöver gå samman. Det är ett tungt arbete att träffa våldsutövare och våldsutsatta och jag tänker mig ett par centra i länet. Detta har dock utretts och det ser trögt ut.”

”Samverkansgrupper där olika professioner möts, gemensamma övergripande handlingsplaner.”

”Att Länsgruppen består så att erfarenhets- och kunskapsutbyte kan ske mellan kommunerna och andra aktörer i länet. Att den strategiska planen hålls vid liv.”

”Samordningen mellan kommuner och landsting”

”Att det finns en regional handlingsplan.”

”Samordnarträffar kan absolut vara bra. Då kan vi stötta varandra och informera om nyheter och annan kunskap som vi tar del av.”

Statistik för våld i nära relationer i Dalarna

Mäns våld mot kvinnor är en av de vanligaste orsakerna till ohälsa hos kvinnor, enligt Världshälsoorganisationen, WHO, och FN. Men hur många som är utsatta, och hur våldet ser ut, är det svårt att få en uppfattning om. Mörkertalet när det handlar om våld i nära relationer är stort. Enligt Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, anmäls bara runt 20 procent av våldet (NCK, Kunskapsbanken Våld i nära relationer, 2015).

295 kvinnor i Dalarna anmälde att de hade blivit misshandlade av någon i nära relation under 2013. Bland männen vara samma siffra 74, enligt statistik från Brå.

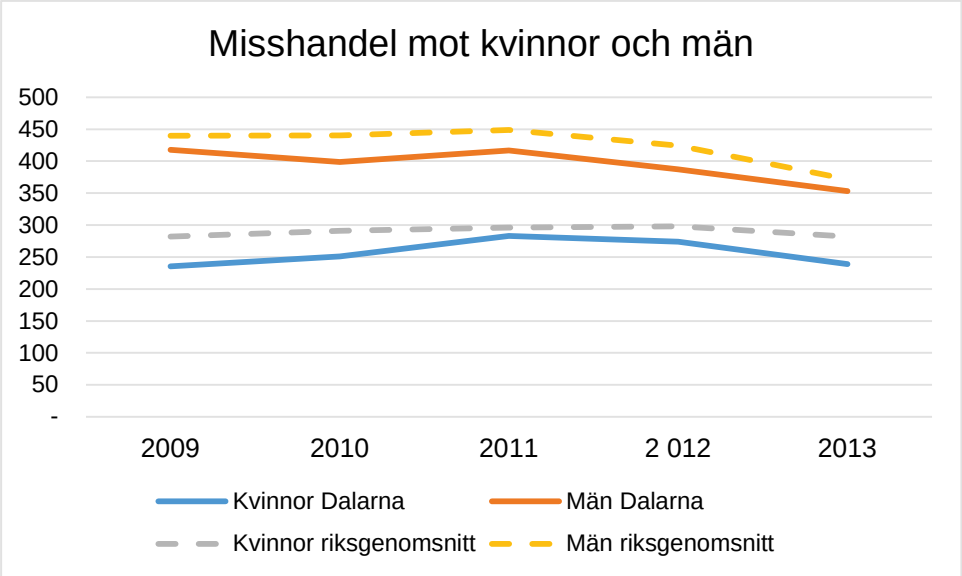
I genomsnitt i Sverige leder 20 procent av polisanmälningarna för misshandel mot kvinnor över 18 år till att en misstänkt kan knytas till brottet, enligt Brå (Brå, Misshandel mot kvinnor, 2014). Dalarna ligger i topp när det gäller hur många anmälningar om våld i nära relationer som leder till åtal, enligt en artikel i Dalarnas Tidningar hösten 2014 (Flest i landet lagförs i Dalarna, 2014).

Den vanligaste formen av våld i nära relationer utövas av en man mot en kvinna som han har eller har haft ett förhållande med. När det gäller polisanmälda fall år 2009 var över 90 procent av de misstänkta gärningspersonerna män. Våldet finns också i samkönade relationer och i heterosexuella relationer där män utsätts för våld av kvinnor (NCK, Kunskapsbanken Våld i nära relationer, 2015).

Hur många av de som utsätts för våld i nära relationer som har barn vet vi inte, men NCK uppskattar att ungefär tio procent av alla barn i Sverige har upplevt våld i hemmet. Många barn som upplever våld blir också själva slagna (NCK, Barn som upplever våld, 2015). En rapport kring våld i nära relationer som Brå har skrivit visar att runt 150 000 barn i Sverige lever i ett hem där det förekommer våld (Brott i nära relationer, Brå, 2014). Omräknat till Dalarna, där runt tre procent av Sveriges befolkning bor, innebär det att runt 4 500 barn har sett sina föräldrar bli slagna eller själva utsatts för våld. Men enligt Brå är det svårt att ta reda på den egentliga omfattningen av barnmisshandel eftersom våldet sällan polisanmäls när det gäller små barn.

Anmälda misshandelsbrott över 18 år, fördelat på kön

När det gäller misshandelsbrott generellt är männen överrepresenterade, både som utövare och utsatta. De två översta linjerna är andelen män i Dalarna, respektive andelen män i Sverige som har anmält att de utsatts för misshandel. De två nedersta linjerna är kvinnor.

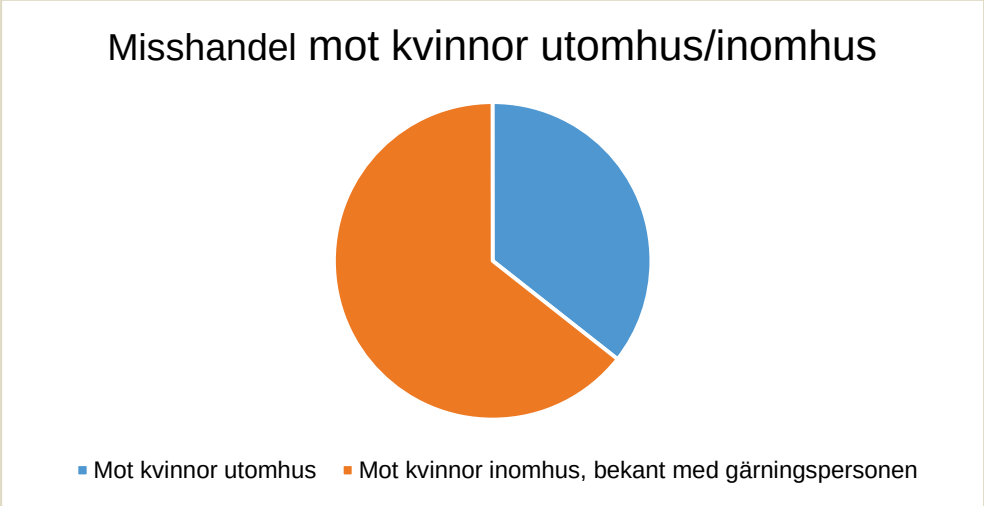

Antalet anmälda fall av misshandel mot personer över 18 år per 100 000 invånare, enligt Brå. Männen är överrepresenterade i misshandelsbrott generellt.

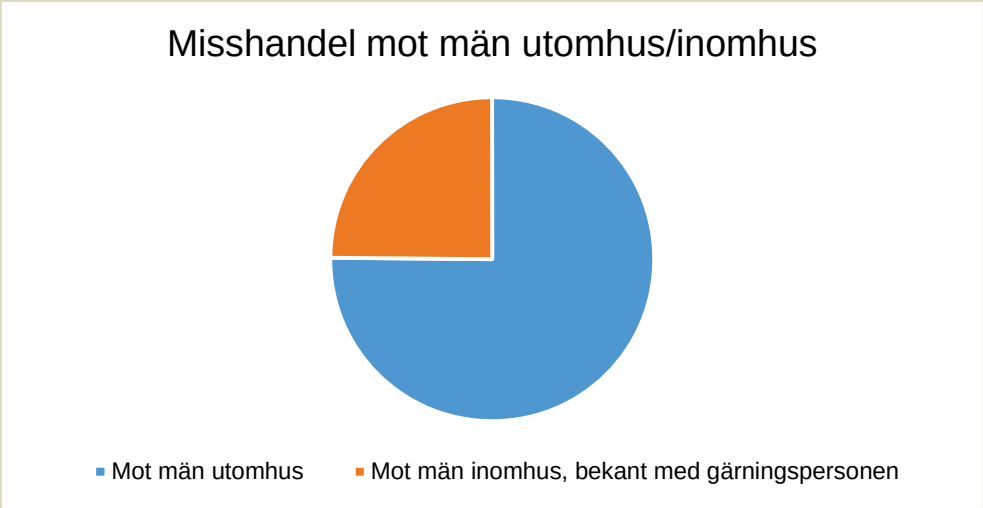
Kvinnor slagna inomhus av någon nära – män utomhus av okända

Statistiken visar att kvinnor i Dalarna, liksom i Sverige, oftare än män blir slagna inomhus än utomhus och av någon som de känner eller är bekanta.

Totalt i Dalarna gjordes 745 anmälningar av misshandel inomhus mot vuxna där gärningsmannen är bekant år 2013. Av dem gällde 64 procent kvinnor över 15 år och 36 procent män enligt statistik från Brå. Bland kvinnor är det betydligt vanligare att bli misshandlad av någon man känner än bland män.

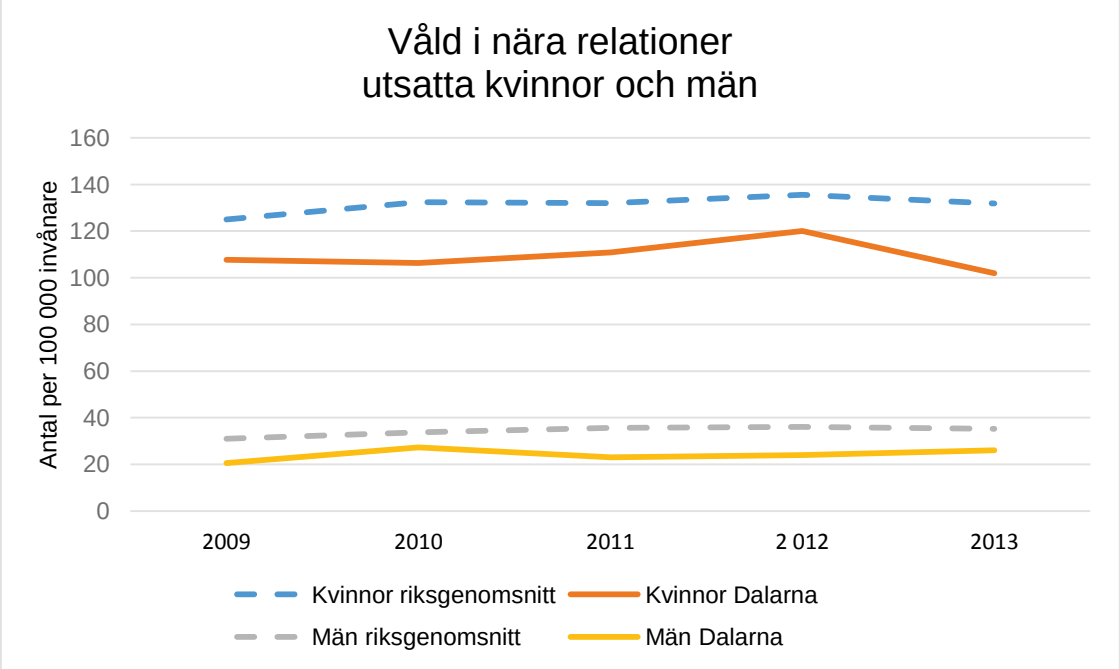
Nästan två tredjedelar av alla kvinnor över 15 år som polisanmäler misshandel har blivit utsatta inomhus av någon de känner, enligt statistik från Brå.

Män misshandlas oftare utomhus av okända än kvinnor. Enligt statistik från Brå, sker bara 25 procent av våldet mot män över 15 år inomhus av personer de känner, att jämföra med 64 procent hos kvinnorna.

Anmälda fall av våld i nära relationer mot vuxna kvinnor och män

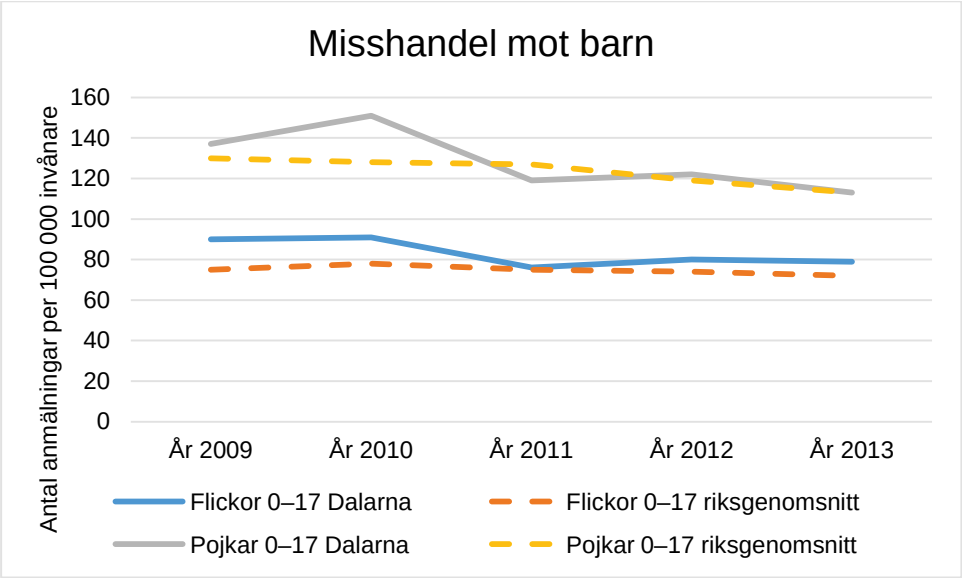
Kvinnor i Dalarna anmäler inte lika ofta att de utsätts för våld i nära relationer som kvinnor i resten av landet. Trenden gäller även för män i länet. Diagrammet nedan visar misshandelsanmälningar per 100 000 invånare inomhus, mot någon som är bekant med förövaren.

Kvinnor utsätts i högre grad för våld i hemmet av någon de känner. I Dalarna är det inte lika vanligt som i resten av landet att anmäla våld i nära relationer. De streckade linjerna gäller kvinnor och män i snitt i landet. Statistik från Brå.

Anmälda misshandelsbrott mot barn fördelat på kön

Mönstren för misshandel mot barn under 18 år ser ungefär likadana ut som för vuxna. Pojkar utsätts oftare för misshandel generellt. Antalet anmälda fall per 100 000 invånare i Sverige respektive i Dalarna ligger relativt lika.

Pojkar i Dalarna och i resten av Sverige utsätts oftare för misshandelsbrott än flickor, enligt anmälningar som Brå har sammanställt.

Anmälda misshandelsbrott mot flickor och pojkar efter relation till förövaren

Om man delar upp statistiken för misshandel mot barn, ser man att flickor och kvinnor oftare känner den som slår än vad pojkar gör. Pojkar misshandlas alltså oftare av någon de inte är bekant med, enligt Brås statistik.

Flickor är oftare bekanta med förövaren vid misshandelsbrott än pojkar oavsett om de går i förskola, skola eller är vuxna. Diagrammet ovan visar antalet anmälda misshandelsbrott under 2013 mot flickor under sju år. Diagrammet nedan visar samma statistik för pojkar. Källa: Brå.

Diagrammet ovan visar antalet anmälda misshandelsbrott under 2013 mot pojkar under sju år. Källa: Brå.

Misshandel mot flickor och pojkar efter relation till förövaren

		2009	2010	2011	2012	2013
0-6 år	**Flicka**	28	45	44	52	44
	Bekant med förövaren	26	43	44	49	43
	Pojke	41	58	43	50	56
	Bekant med förövaren	38	54	41	42	51
7-14 år	**Flicka**	106	102	87	108	98
	Bekant med förövaren	94	85	76	93	90
	Pojke	186	227	170	164	139
	Bekant med förövaren	147	190	141	131	120
15-17 år	**Flicka**	116	104	81	61	74
	Bekant med förövaren	88	81	65	56	59
	Pojke	151	132	117	125	111
	Bekant med förövaren	80	77	68	80	75

Tabellen visar att flickor i alla åldrar, precis som kvinnor, oftare misshandlas inomhus av någon de är bekanta med, enligt statistik från Brå.

Grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning

Grov fridskränkning är ett vålds-, frids- eller sexualbrott som består av att någon vid flera tillfällen har kränkt en närstående person genom exempelvis misshandel. De våldsutsatta kan vara både flickor, pojkar, kvinnor och män.

14 kvinnor utsattes enligt Brås statistik om anmälda brott för grov fridskränkning i Dalarna år 2013 (då ingår inte grov kvinnofridskränkning). Antalet män som utsattes för grov fridskränkning samma år var 2.

Antalet anmälningar av grov fridskränkning mot barn i Dalarna har de senaste åren varit ungefär 50 per år. Under åren har fördelningen mellan könen varierat, i bland har pojkarna varit överrepresenterade och i bland flickorna. År 2013 anmäldes 28 fall av grov fridskränkning mot flickor och 18 fall mot pojkar.

Om brottet begås av en man mot en kvinna som har bott tillsammans som gifta eller sambor heter brottet i stället grov kvinnofridskränkning. 76 kvinnor utsattes för grov kvinnofridskränkning under 2013, enligt Brås statistik för anmälningar.

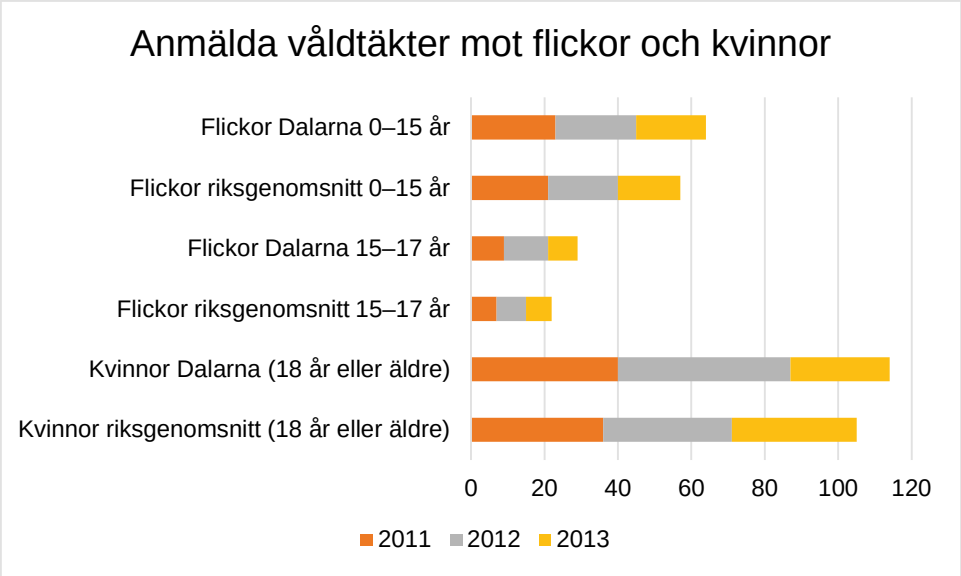
Antal anmälda våldtäktsbrott, fördelat på ålder och kön

Majoriteten av alla våldtäktsoffer är kvinnor och flickor. I Dalarna anmälde 11 vuxna män att de utsatts för våldtäkt 2013. Antalet kvinnor var 150.

I sju procent av alla våldtäkter mot vuxna som anmäldes i Dalarna förra året var de utsatta män, enligt statistik från Brå.

Delar man upp statistiken för kvinnor i Dalarna och riket de senaste åren ser vi att flickor och kvinnor i Dalarna har utsatts för, eller anmält, fler våldtäkter i snitt, jämfört med i resten av landet. Detta gäller för flickor och kvinnor i alla åldrar.

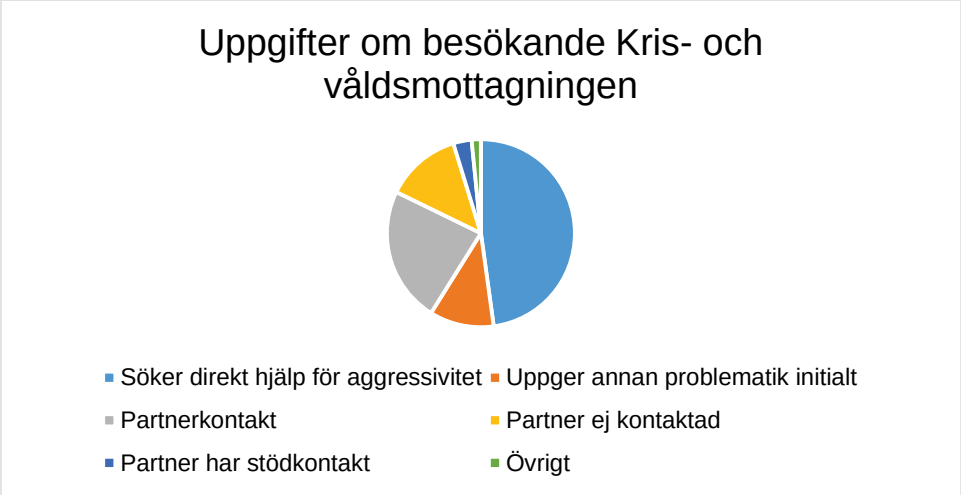

Kvinnor och flickor i Dalarna har anmält fler våldtäkter de senaste åren än kvinnor och flickor i resten av Sverige. År 2013 anmäldes färre våldtäkter i Dalarna jämfört med 2012 och 2011, enligt statistik från Brå.

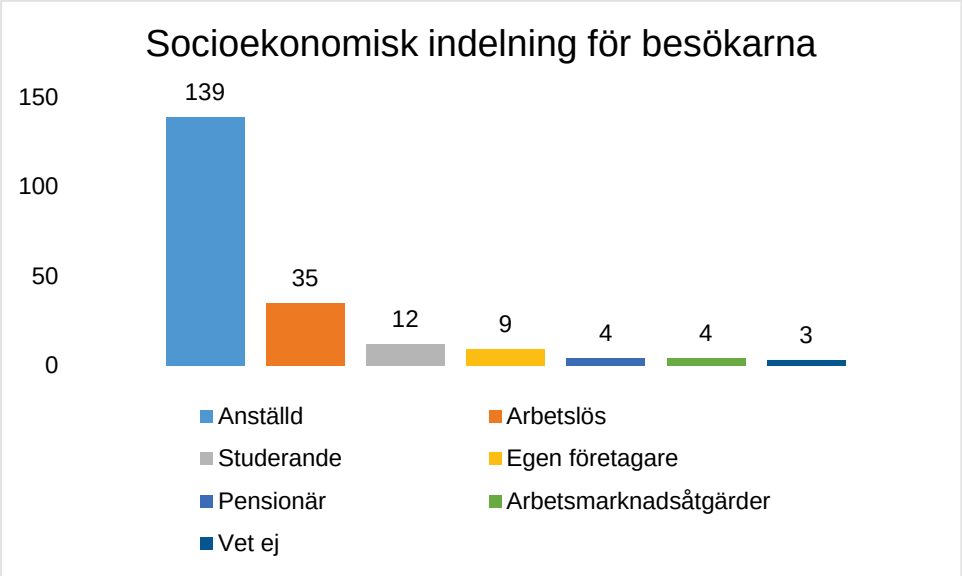
Statistik från Kris och våldsmottagningen i Falun

Den här statistiken gäller från 2010 då verksamheten startade fram till den 28 oktober 2014. Den 28 oktober 2014 hade mottagningen 22 pågående ärenden.

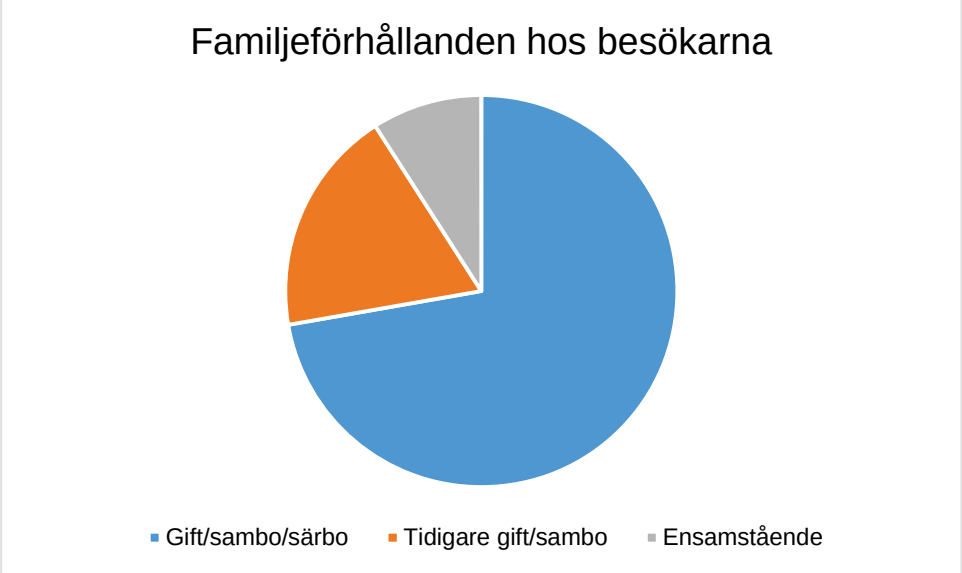
Totalt antal registrerade ärenden	211
Totalt antal uteblivna från bokade samtal	420
Totalt antal barn under 18 år i aktiva ärenden	293

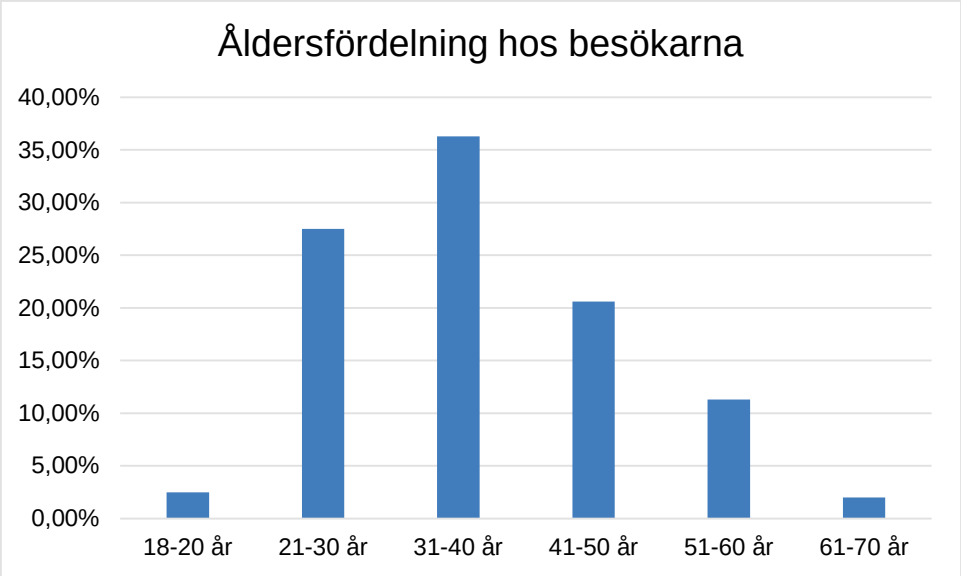
De flesta som söker hjälp hos Kris- och våldsmottagningen i Falun har vänt sig dit själva för att de är aggressiva (48 procent), enligt mottagningens egen statistik.

Majoriteten hos de som har sökt hjälp på Kris- och våldsmottagningen har jobb.

De flesta som söker hjälp hos Kris- och våldsmottagningen i Falun är gifta, 72 procent.

Mellan 31 och 40 år är de flesta hjälpsökande på Kris- och våldsmottagningen, men också yngre män, mellan 21 och 30 är vanliga hjälpsökare.

Statistik från Kvinnojouren Borlänge-Säter

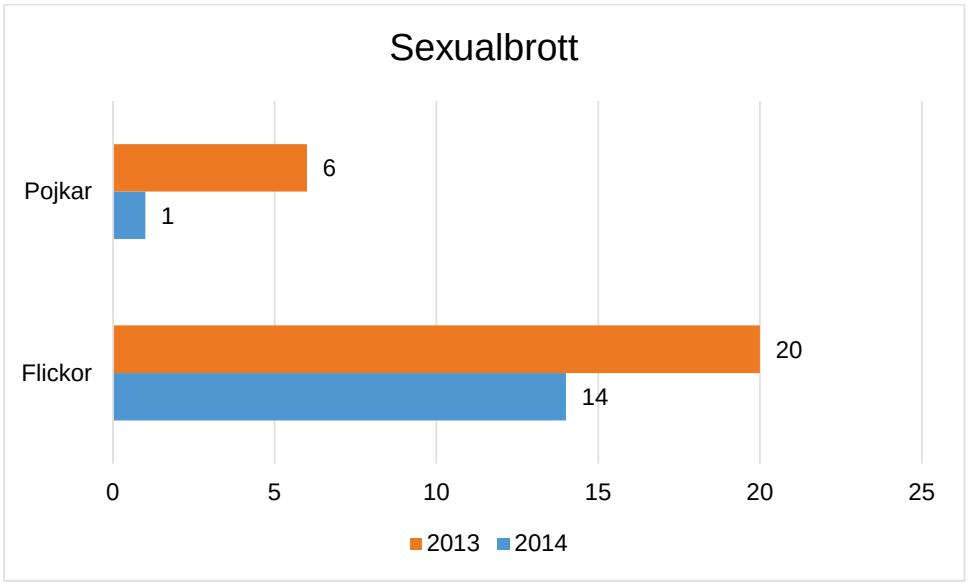
Kvinnor	**2013**	**2012**	**2011**
Antal stödsökande	142	170	145
Stödsamtal per telefon	764	995	572
Stödsamtal vid besök	924	692	724
Telefonkontakter med myndigheter	669	658	478
Stöd vid myndighetsbesök	118	119	69
Stöd i rättegång	6	3	2
Barn			
Stödsamtal	58	10	11
Samtal som rör stödsökande	276	83	74
Praktiska stödåtgärder	393	178	85
Stöd i myndighetskontakt	42	35	5
Boende			
Antal kvinnor i skyddade boendet	19	23	17
Antal barn i skyddade boendet	22	20	10
Antal gästnätter kvinnor	690	605	920
Antal gästnätter barn	759	373	496
Nekad kvinna p.g.a. platsbrist	15	7	35
Nekat barn p.g.a. platsbrist	10		

Statistik från Kvinnojouren Falun

1 januari – 25 november 2014	
Samtal per telefon	132
Personliga besök	64
Boende i stödboendet	17 kvinnor, 10 barn
Nekad kvinna p.g.a. platsbrist	29 kvinnor exklusive barn

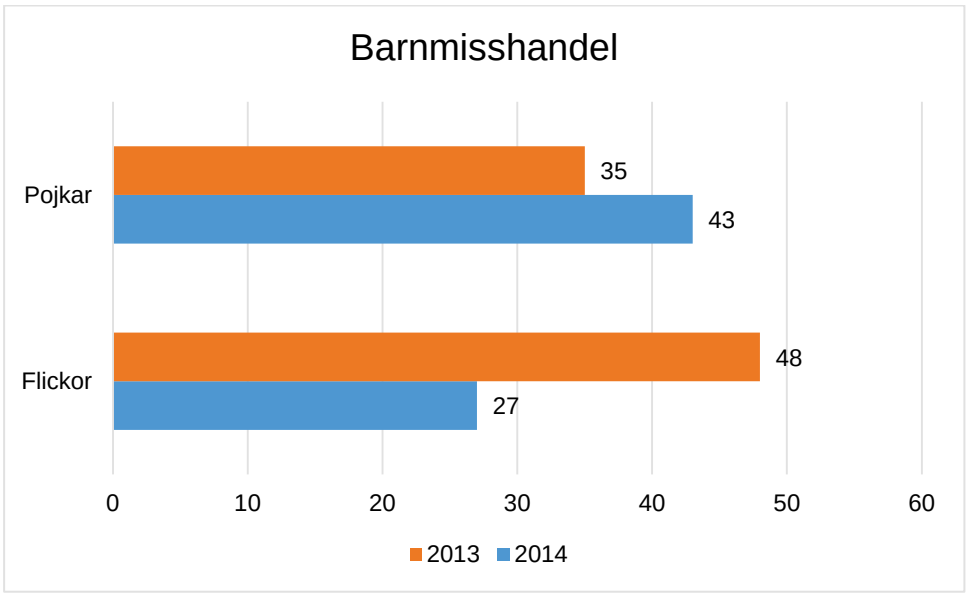
Statistik från Barnahus

Under 2014, fram till den 31 oktober hade Barnahus samråd om 85 barn. Under samma period 2013 var siffran 109. 15 barn var misstänkt utsatta för sexuella övergrepp år 2014, 14 flickor och 1 pojke. 2013 var den siffran 26 (20 flickor, 6 pojkar).

De samråd kring sexuella övergrepp på barn som har hållits på Barnahus de senaste två åren har i de flesta fall gällt flickor. Statistiken gäller årens första tio månader.

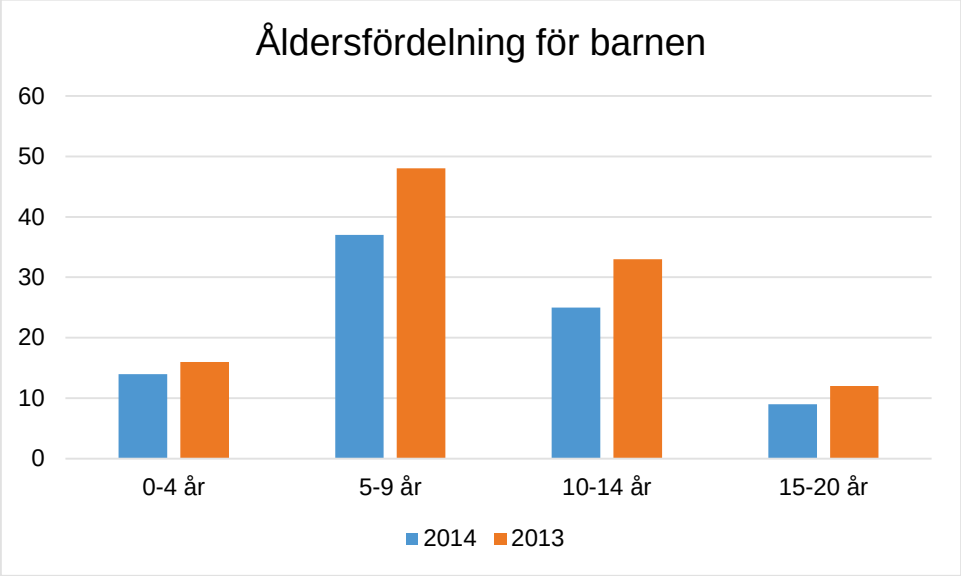
Barnahus har också samråd kring barn som har misstänks vara utsatta för misshandel. År 2014 hade man samråd om 70 barn som var misstänkta att ha utsatts för misshandel, 43 pojkar och 27 flickor. År 2013 var antalet misstänkt misshandlade flickor betydligt högre, 48.

När det gäller misshandel mot barn har pojkarna varit något överrepresenterade hos Barnahus under 2013 och 2014. Statistiken gäller årens första tio månader.

Utöver samråden har ytterligare barnförhör genomförts vilket innebär att Barnahus hjälpt fler barn än de som redovisas här, det finns dock ingen statistik över barnförhören.

Barn mellan fem och nio år är överrepresenterade. Den tendensen har Barnahus även sett under tidigare år.

Åldern på aktuella barn (både sexuella övergrepp och barnmisshandel) har fördelats enligt tabell nedan. Ungdomar 15 – 20 år är missvisande, då de flesta av dessa barn och ungdomar inte har förhörs på Barnahus.

Statistik från kommunerna för våld i nära relationer

Vid den enkätundersökning som Länsstyrelsen gjorde hösten 2014 efterfrågade vi statistik från alla kommuner om våld i nära relationer. Eftersom de flesta kommuner inte lämnade in någon sådan statistik till Länsstyrelsen går det inte att sammanställa statistik utifrån socialtjänsternas siffror.

Utveckling av arbetet inom våld i nära relationer

Länsgruppen mot våld i nära relationer och de olika nätverken i Dalarna ger en grund för samverkan och utvecklingsarbete i länet både på övergripande och på lokal nivå. Alla aktörer i Länsgruppen bidrar till utvecklingsarbetet mot våld i nära relationer i Dalarna på olika plan, från strategisk nivå till individnivå.

Länsstrategin mot våld i nära relationer, människohandel för sexuella ändamål och prostitution utgör en viktig grund för det fortsatta strategiska arbetet i länet. Länsgruppen har ett gemensamt ansvar för att stödja genomförandet av strategins målområden, samordna det regionala arbetet, följa utvecklingen i länet och identifiera länsövergripande utvecklings- och kompetensutvecklingsbehov inom området.

Centrum mot våld

Familjerådgivningen Familjefrid i Mora, Orsa, Älvdalen och Malung-Sälens kommuner ska under 2015 ta fram ett förslag på hur en organisation kan se ut för ett gemensamt Centrum mot våld i glesbygden och hur verksamheten kan utformas. Syftet med projektet är att skapa en strukturerad verksamhet som erbjuder samlade insatser för våldsutsatta i nära relationer, barn i familjer där våld och övergrepp förekommer samt insatser för våldsutövare. En förstudie för ett centrum mot våld initierades redan år 2012 av Länsgruppen och påbörjades i januari 2013 med Leksands kommun som projektansvarig. Resultatet blev att det inte fanns någon grund för att bilda ett gemensamt centrum för länet, däremot beslutade man att fortsätta arbetet med att fram förslag på hur en lokal centrumbildning kan formas i norra Dalarna. Mer om projektet finns under kapitlet om arbetet mot våld i nära relationer i Dalarna i intervjun med Karin Lübeck.

Det handlar om kärlek

Sedan 2010 har Rädda Barnen arbetat med hedersrelaterat våld och förtryck mot skolungdomar i länet genom metoden Det handlar om kärlek. År 2012 lade man också till frågor om könsstympning kopplat till flickors och pojkars rätt till kroppslig integritet i arbetet. Under projektets fyra år har ungefär 3 350 flickor och pojkar i högstadiet i Borlänge, Ludvika, Orsa, Falun, Krylbo och Malung fått information om sina rättigheter och vart de kan vända sig om de behöver hjälp.

Även personal i de skolor som deltog har fått kompetensutveckling kring hedersrelaterat våld och kvinnlig könsstympning. Bland annat genomförde Rädda Barnen en konferens tillsammans med Länsstyrelsen Dalarna för att höja kompetensen hos yrkesverksamma som kommer i kontakt med frågan.

I de kommuner där projektet genomfördes har man också bildat samverkansgrupper och flera av kommunerna arbetar vidare på egen hand med metoden. Länsstyrelsen har bidragit med finansieringen.

Tack vare det fokus som har lagts på detta område startade Rädda Barnen också ett samarbete med Risk, Riksföreningen stoppa kvinnlig könsstympning. En lokal Risk-grupp startades sedan i Borlänge vid årsskiftet 2012–2013. Tanken var att

skapa större insikt i frågan och få igång ett nätverk som vill engagera sig för att skapa attitydförändringar och motverka kvinnlig könsstympning. Länsstyrelsen har bidragit med ekonomiskt stöd till Rädda Barnen för detta arbete som fortsätter till år 2015.

Trygga föräldrar – Trygga barn

Mellan 2012 och 2014 pågick pilotprojektet Trygga föräldrar – Trygga barn på Nygårdsskolan i Borlänge (förskoleklass–klass 6). Projektet handlade om kompetensstöd till skolpersonal för att de ska kunna arbeta med föräldradialog i ett mångkulturellt sammanhang. Projektet drevs av Rädda Barnen men initierades och finansierades av Länsstyrelsen.

Syftet var att utveckla kontakt och dialog mellan skola och föräldrar, särskilt i ett mångkulturellt sammanhang men metoden är också relevant för skolans samverkan med föräldrar generellt. Målet var också att förebygga hedersrelaterat våld och hedersrelaterade inskränkningar.

Lärarna som var med i projektet ansåg att skolans dialog med föräldrarna har utvecklats och förbättrats. Personalen tycker också att den har fått större kunskap och mer förståelse för hur elever kan hamna i kläm mellan skolans och hemmets värderingar.

Under åren 2013–2014 spreds projektet till ytterligare åtta skolor i tre kommuner. Projektet avslutades i juni 2014 och i samband med en konferens kring den interkulturella skolan anordnades ett seminarium för att sprida projektets resultat. En forskare kopplades in för att utvärdera arbetet. Utvärderingen blir klar i början av 2015.

Vägledningsprojektet Våga göra skillnad

Under 2012 och 2013 pågick ett utvecklingsarbete i landet utifrån Länsstyrelsen Östergötlands och Stockholms Universitets vägledning Våga göra skillnad för att stötta unga som utsatts för hedersvåld eller riskerade att giftas bort mot sin vilja (Länsstyrelsen Östergötland, 2011). Under projektets gång granskade, anpassade och implementerade de kommuner som var med vägledningen.

Det fanns därför bland annat behov av att ta reda på om kommunerna har förutsättningar för att skapa den vård och rehabilitering som beskrivs i vägledningen, bland annat genom att den utsatta placeras i skyddat boende. Man ville också undersöka vad det finns för hinder och framgångsfaktorer i arbetet med att skapa en hållbar struktur i arbetet för att säkerställa att de enskilda ungas behov tillgodoses.

Borlänge i Dalarna var en av de sex pilotkommuner som deltog i projektet.

I november 2014 höll Länsstyrelsen en utbildningskonferens i Falun för att presentera resultatet från projektet och ge fördjupad kunskap och stöd i arbetet med unga som drabbas av hedersrelaterat våld och förtryck. Dagen riktade sig till personal inom myndigheter, socialtjänst, polismyndighet, skola, ideella organisationer, boende för flyktingbarn med flera som möter unga och unga

vuxna som är, eller riskerar att bli, utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Cirka 170 personer deltog.

Unga – jämställdhet – våld

Att öka kompetensen på länets hem för vård eller boende (HVB) inom jämställdhet, våld och maskulinitet har varit målet för ett utvecklingsprojekt som Länsstyrelsen initierade våren 2013. Projektet riktade sig till tre av länets HVB för unga. Syftet var att införliva ett genusperspektiv i verksamheten och att arbeta normkritiskt bland personal som möter unga flickor och pojkar.

Att främja jämställdhet bland unga kan på sikt bidra till att förebygga våldsutövande bland unga, inklusive ungas våld i nära relationer eftersom stereotypa maskulinitets- och femininitetsnormer är riskfaktorer för kränkningar och våldsamt beteende, enligt rapporten Unga och våld – en analys av maskulinitet och förebyggande verksamheter från Ungdomsstyrelsen, (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, 2013).

Ungefär 15 medarbetare vid länets hem för vård eller boende utbildades under hösten 2013 för att bli förändringsledare på sina arbetsplatser. Även chefer vid hemmen fick handledning och stöd i att bland annat titta på sina verksamhetsmål ur ett jämställdhetsperspektiv. Resultatet visade att det skett en process med deltagarna under projekttiden och att deras genusmedvetenhet ökade. Arbetet kommer att fortsätta genom att en metodhandbok tas fram till personal som arbetar på HVB med ensamkommande flickor och pojkar. En forskare har utvärderat arbetet i rapporten Ett nytt metodutvecklingskoncept med genusperspektiv vid tre HVB-hem (Högskolan Dalarna arbetsrapport nr 2014:05).

Kompetenshöjande insatser i länet

Kompetensutveckling och samordning

Länsstyrelserna och Socialstyrelsen hade mellan 2012 och 2014 ett gemensamt regeringsuppdrag att skapa nationellt och regionalt kompetensstöd för att kvalitetsutveckla arbetet inom området våld i nära relationer. Uppdraget var också kopplat till de ekonomiska medel som kunde sökas från Socialstyrelsen. Satsningen var en del i regeringens jämställdhetspolitik.

Länsstyrelsen har utifrån detta uppdrag bland annat fört ut Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, meddelandeblad, handböcker och annat metodstöd inom området våld i nära relation som Socialstyrelsen fått regeringens uppdrag att ta fram, exempelvis handböcker om våldsutsatta med funktionsnedsättning och våldsutsatta med missbruk.

Under 2014 genomfördes bland annat en lärandecirkel tillsammans med Högskolan Dalarna med utgångspunkt från Socialstyrelsens material Våld – En handbok om socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld (Socialstyrelsen, 2011) och annat metodmaterial från Socialstyrelsen. Målgrupp var socialtjänsten, personal inom skolans elevvårdsteam, landstinget och frivilligorganisationer.

Ett av Länsgruppens mål är att kompetensnivån inom våld i nära relationer ska höjas hos berörda myndigheter och frivilligorganisationer. Länsgruppen gör därför en årlig plan för prioritering av kompetenshöjande insatser.

Länsstyrelsen har under 2014 fortsatt det arbete som startade år 2012 med regionalt kompetensstöd inom området våld i nära relationer till kommuner och ideella organisationer, som kvinnojourer och brottsofferjourer, bland annat genom en utbildningsdag i motiverande samtal i arbetet med våld i nära relationer.

Länsstyrelsen har också besökt alla länets 15 kommuner för att diskutera ansvarsfördelningen mellan kommuner och frivilligorganisationer som utför socialtjänst i länet.

Våld mot äldre

Under år 2012 genomförde Länsstyrelsen en startkonferens avseende våld i nära relation mot äldre. Detta följdes av en lärandecirkel som Falu kommun tillsammans med Dalarnas forskningsråd ansvarade för. Yrkeskategorier som deltog var biståndshandläggare, enhetschefer, undersköterskor, kvinnofridsrådgivare, demenssköterska, anhörigstödjare, anhörigsamordnare, vård- och omsorgschef, distriktssköterska, polis samt studenter.

Lärandecirkeln innehöll bland annat:

- Information om våld och övergrepp mot äldre kvinnor och män.
- Att identifiera tecken på våld mot äldre och hur man ska agera
- Information lagstiftning och hur en polisanmälan går till

- hur man inom den egna organisationen kan utarbeta rutiner och handlingsplaner

Mer än två tredjedelar, 11 av 15, av Dalarnas kommuner har fått stöd i att utveckla arbetet med att förebygga och reducera våld och övergrepp mot äldre kvinnor och män.

År 2014 genomförde Länsstyrelsen och Högskolan Dalarna tre föreläsningsdagar för personal i kommunernas äldreomsorg. Utgångspunkt var Socialstyrelsens utbildningsmaterial om våld mot äldre (Socialstyrelsen, Blånader och silverhår– utbildningsmaterial om våld mot äldre kvinnor , 2014).

Utbildning i riskbedömning

Länsstyrelsen har kontinuerligt arbetat med att föra ut kunskap kring riskbedömning i länet. Under 2014 genomförde Länsstyrelsen tillsammans med Högskolan Dalarna och Borlänge kommun en utbildningssatsning kring standardiserade riskbedömningsinstrument i arbetet mot våld i nära relationer. 14 av länets 15 kommuner fick metodstöd i Freda, Sara och Patriark.

Högskoleutbildning inom våld i nära relationer

Att etablera kunskapsområdet våld i nära relationer vid Högskolan Dalarna har skett genom ett utvecklingsarbete i samarbete med bland annat Falu kommun med finansiering av Länsstyrelsen. För att säkerställa kompetensutveckling inom detta område finns också Dalarnas Kompetenscentra för arbetet mot Våld i nära relationer på Högskolan Dalarna.

Sedan 2010 ger Högskolan Dalarna en 7,5 poängskurs inom våld i nära relationer (Högskolan Dalarna, 2013). Målgruppen för utbildningen är yrkesverksamma som möter våldsutsatta. Under utbildningens gång anordnas även totalt åtta öppna föreläsningar under två terminer. Föreläsningarna streamas dessutom öppet så att alla som är intresserade kan se dem.

Särskilt utsatta grupper

Särskilt viktiga fokusområden att utveckla framöver är insatser för missbrukande kvinnor utsatta för våld, barn som bevittnar och utsätts för våld samt våld i samkönade relationer.

Vi har under 2013 och 2014 arrangerat föreläsningsdagar om särskilt utsatta grupper, om våldsutsatta kvinnor med missbruk utifrån handboken Skylla sig själv (Socialstyrelsen, Skylla sig själv? – Utbildningsmaterial om våld mot kvinnor med missbruks- eller beroendeproblem , 2011) och våldsutsatta kvinnor med funktionsnedsättning utifrån Socialstyrelsens handbok Sällan sedda (Socialstyrelsen, Sällan sedda, 2011). Dalarnas län är stort och streaming av föreläsningarna har gjort att fler har kunnat lyssna på dem.

Vi har genomfört kompetensutveckling i samband med nätverksträffar om homo- och bisexuella samt transpersoner och använt oss av NCK:s film Blott du mig älskar (Blott du mig älskar, 2011).

Hedersrelaterat våld

Länsstyrelsen och Högskolan Dalarna har tillsammans haft öppna föreläsningsdagar om hedersrelaterat våld de senaste åren som har varit välbesökta.

I länet finns en grupp som erhållit spetsutbildning. Våren 2014 genomfördes en fördjupningskonferens för dem. Detta genomfördes i samverkan med ytterligare fem länsstyrelser i Mellansverige och Länsstyrelsen i Östergötland.

Länsstyrelsen Dalarna arrangerade också under 2014 kompetensutveckling om hedersrelaterat våld tillsammans med Länsstyrelsen Östergötland. Utgångspunkt var vägledningen Våga göra skillnad – om stöd och rehabilitering av unga som utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck eller riskerar att bli gifta mot sin vilja (Länsstyrelsen Östergötland, 2011). Syftet med utbildningsdagen var att ge fördjupad kunskap och stöd i bemötandet och arbetet med unga som drabbas av hedersrelaterat våld och förtryck. Dagen riktade sig till personal inom myndigheter, socialtjänst, polismyndighet, skola, ideella organisationer, boende för flyktingbarn med flera som möter unga och unga vuxna som är eller riskerar att bli utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Cirka 170 personer deltog.

Övrig kompetensutveckling

Vi har också arrangerat utbildningsdagar inom följande teman:

- Pappor med våldsproblematik
- Barn som bevittnat våld
- Könsstympning
- Sambandet mellan våld mot djur och våld i nära relationer
- Barns utsatthet på internet – sex som självskadebeteende
- Barn som är utsatta för människohandel
- Våldsutsatta barn med funktionsnedsättningar
- Traumatiserade barn.

Så tycker kommunerna om Länsstyrelsens arbete

Vid den enkätundersökning som Länsstyrelsen skickade ut hösten 2014 efterfrågade vi kommunernas åsikter om Länsstyrelsens arbete med bland annat kompetensutveckling och samordning.

Flera kommuner svarade att Länsstyrelsens arbete är viktigt, bland annat för att hålla uppe kompetensen inom området. ”Bra och nödvändigt”, har flera svarat på frågan hur de har upplevt Länsstyrelsens samordnande funktion kring arbetet mot våld i nära relationer.

> ”Länsstyrelsens samordnande funktion är viktig. Jag har fått en hel del kunskap genom dessa länsträffar och via föreläsningar på högskolan. Viktigt att få träffa samordnare från andra verksamheter och kommuner”, skriver en av dem som har svarat på enkäten.

Bland annat tycker de i kommunerna som svarat på enkäten att det är bra med ett närverk och att träffa andra som arbetar med samma frågor.

> ”Jag tänker att de utbildningsinsatser som Länsstyrelsen ordnar tillsammans med högskolan är viktiga. I dessa träffar får de mindre kommunerna möjlighet att träffa kollegor”, svarar en person.

Kommunerna svarar också att de har uppskattat föreläsningarna som Länsstyrelsen har arrangerat och att de har varit gratis. Också att få omvärldsbevakning, och kännedom om vad som är på gång inom området nationellt, har kommunerna uppskattat. En person svarade också att det har varit bra med samarbetet med högskolan och utbildning i riskbedömningsinstrumenten Freda och Sara.

Som negativ kritik mot Länsstyrelsens arbete inom området är att det har varit lite för stort fokus på de våldsutsatta kvinnorna och att de våldsutsatta männen inte uppmärksammas.

Fortsatt utvecklingsbehov i Dalarna

Några röster från länets kommuner om hur arbetet kan utvecklas i länet

I den enkätundersökning som Länsstyrelsen skickade ut under hösten 2014 gav flera kommuner i länet förslag på vad de anser behöver utvecklas för att säkerställa att de som utsätts för våld i nära relationer ska få ett bra och likvärdigt stöd i länet. Många i de mindre kommunerna i länet föreslår att ett centrum mot våld i nära relationer, dit alla kommuner kan vända sig, skulle vara bra.

> ”Att vi får ett regionalt centrum för våld i nära relation. Speciellt viktigt för oss i små kommuner”, svarar en kommun.

En av dem som svarat på enkäten kommun vill se en jour med specialkompetens som kommunerna kan ta hjälp av vid akuta lägen:

> ”Det kan vara svårt att ha alla delar aktuella i våra små kommuner”, skriver hen.

Samverkan är ett nyckelord när kommunerna får önska hur det borde vara. De som svarade på enkäten önskar mer samarbete mellan kommuner:

> ”Samverkan mellan kommunerna i länet gällande skyddade boenden till exempel”.

Fler önskar också mer samverkan inom länet:

> ”Samverkan med vården då främst psykiatrin där det är svårt kontakt. Där behövs länsövergripande riktlinjer”.

En person tycker att Region Dalarnas ledning behöver ta ett större grepp kring frågan:

> ”Samverkan på regional nivå, inte bara i Länsgruppen genom länsstyrelsen utan även i chefsgruppen på Region Dalarna inom välfärdsområdet. Interkommunal samverkan runt vissa insatser kan komma i fråga. Gemensamma kompetensutvecklingsdagar och liknande”.
>
> "Tvingande" regler och skärpt lagstiftning av vad kommunen är skyldig att ha för insatser och service”
>
> ”Fortsatt stöd med utbildningar och samverkan mellan de olika kommunerna då de mindre inte kan hålla sig helt uppdaterade på alla områden. Kanske en jour dit man skulle kunna vända sig för att få stöd och eventuellt kunna få ut någon till kommun som kan stödja vid behov. Det ekonomiska stödet är också viktigt med ansträngda budgetar hos de flesta kommuner”, svarar en kommun.

Särskilt utsatta grupper

När det gäller särskilt utsatta grupper, såsom våldsutsatta kvinnor med missbruksproblematik och homo-, bisexuell eller transpersoner behövs mer kunskaper och insatser i länet. Behovet har lyfts i Länsgruppen då det är ett eftersatt område som behöver prioriteras.

HBT och våld i nära relationer

Våld i homosexuella, bisexuella och transpersoners relationer har flera likheter med det våld som förekommer i heterosexuella relationer (NCK, 2014). Våldsutsatta i samkönade relationer kan dock ha en särskild sårbarhet till följd av den heteronorm som dominerar i samhället, och HBT-personer kan vara utsatta för våld och diskriminering på ett sätt som kräver särskilda stödinsatser, ett arbete som vi behöver utveckla i länet.

Män som blir slagna?

Det finns studier som rapporterar att män är lika utsatta för relationsvåld som kvinnor, även om våldet ser annorlunda ut. Kvinnor utsätts oftare för upprepat grovt våld och våldet mot män är mer psykiskt och verbalt. En kartläggning gjord av Brottsförebyggande rådet år 2009 visar att en av sex personer som utsätts för våld i nära relationer i Sverige är en man. Forskning visar att män har lägre förtroende för rättsväsendet och inte anmäler våld i nära relationer i samma utsträckning som kvinnor (NCK, Mäns utsatthet för våld i nära relationer, 2015).

Enligt Socialstyrelsens vägledning ”Fristad från våld” (Socialstyrelsen, Fristad från våld – en vägledning om skyddat boende , 2013) kan manlighetsnormer i vårt samhälle göra att det känns svårare för en man utsatt för våld i nära relation att söka hjälp. Män har hittills inte betraktats som en särskilt utsatt grupp förutom män som också är homo-, bisexuell eller transpersoner. Unga män som utsätts för hedersrelaterat våld och hot kan också ha behov av skyddat boende.

I Dalarna finns inte många ställen dit män kan vända sig om de utsätts för våld i relationer. Kris- och våldsmottagningen i Falun är en av de som tar emot våldsutsatta män, men på de skyddade boenden som finns i länet är bara kvinnor välkomna.

Det är av vikt att Dalarna utvecklar arbetet med att bemöta och hjälpa våldsutsatta män.

Referenser

Blott du mig älskar. (2011). Hämtat från nck.uu.se: http://www.nck.uu.se/Kunskapscentrum/Regeringsuppdrag/Vald_i_samkonade_relationer/Utbildningsfilm/ januari 2015

Brottsofferjouren. (2014). Hämtat från Om oss: http://www.brottsofferjouren.se/om-oss/ den 28 oktober 2014

Brå. (2014). *Brott i nära relationer*. Hämtat från bra.se: https://www.bra.se/download/18.9eaaede145606cc8651ff/1399015861584/2014_8_Brott_i_nara_relationer.pdf januari 2015

Brå. (2014). *Misshandel mot kvinnor*. Hämtat från bra.se: https://www.bra.se/bra/brott-och-statistik/kvinnomisshandel.html janauri 2015

E Lundgren, G. H.-M. (2001). *Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – en omfångsundersökning*. Umeå: Brottsoffermyndigheten.

Flest i landet lagförs i Dalarna. (den 25 november 2014). Hämtat från dt.se: http://www.dt.se/dalarna/borlange/flest-i-landet-lagfors-i-dalarna den 22 december 2014

Högskolan Dalarna. (2013). *Kursplan Mäns våld mot kvinnor i nära relationer*. Hämtat från du.se: http://www.du.se/sv/Utbildning/Kurser-A-O/Kursplan/?kod=SA1023 januari 2015

Länsstyrelsen Dalarna. (2011). *Mot våld i nära relationer*. Hämtat från lansstyrelsen.se/dalarna: http://www.lansstyrelsen.se/dalarna/SiteCollectionDocuments/Sv/mannska-och-samhalle/jamstalldhet/L%c3%a4nsstrategi_v%c3%a5ld.pdf december 2014

Länsstyrelsen Östergötland. (2011). *Våga göra skillnad*. Hämtat från Länsstyrelsen Östergötland: http://www.lansstyrelsen.se/ostergotland/Sv/publikationer/2011/Pages/vaga-gora-skillnad.aspx

Länsstyrelsen, D. (2011). *Regional handlingsplan för socialtjänsten i Dalarnas län*. Hämtat från du.se: http://www.du.se/PageFiles/80860/HANDLINGSPLAN%202010-03-11%20ORIGINAL%5B1%5D.pdf januari 2015

NCK. (april 2010). *Ekonomiska konsekvenser av mäns våld mot kvinnor*. Hämtat från nck.uu.se: http://kunskapsbanken.nck.uu.se/nckkb/nck/publik/fil/visa/259/NCK_Anamnes_www_kap09_Ekonomiska_konsekvenser.pdf#__utma=1.526158253.1415953822.1415953822.1415953822.1&__utmb=1.7.10.1415953822&__utmc=1&__utmx=-&__utmz=1.1415953822.1.1.utmcsr=polisen.se|utmc januari 2015

NCK. (den 19 januari 2014). *www.nck.uu.se*. Hämtat från Nationellt centrum för kvinnofrid: http://www.nck.uu.se/Kunskapscentrum/Kunskapsbanken/amnen/Vald_i_samkonade_relationer/ den 19 januari 2014

NCK. (den 8 januari 2015). *Barn som upplever våld*. Hämtat från NCK Kunskapscentrum Kunskapsbanken: http://www.nck.uu.se/Kunskapscentrum/Kunskapsbanken/amnen/Barn_som_upplever_vald/

NCK. (den 8 januari 2015). *Kunskapsbanken Våld i nära relationer*. Hämtat från nck.uu.se: http://www.nck.uu.se/Kunskapscentrum/Kunskapsbanken/amnen/Vald_i_nara_relationer/Vald_i_nara_relationer_amnesguide/

NCK. (den 9 januari 2015). *Mäns utsatthet för våld i nära relationer*. Hämtat från nck.uu.se: http://www.nck.uu.se/kunskapscentrum/kunskapsbanken/amnen/vald_i_nara_relationer/mans_utsatthet/ den 9 januari 2015

Polisen. (den 20 februari 2012). *Fortsatt utvecklingsarbete med brott i nära relationer*. Hämtat från www.polisen.se: http://polisen.se/Arkiv/Nyhetsarkiv/Gemensam/Fortsatt-utvecklingsarbete-med-brott-i-nara-relationer/ den 8 november 2014

Regeringen. (den 15 september 2011). *riksdagen.se*. Hämtat från Jämställdhetspolitikens inriktning 2011-2014: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Propositioner-och-skrivelser/prop-2011123-Jamstalldhetspo_GZ033/?text=true den 19 januari 2014

SKR. (2014). *Hitta en jour nära dig*. Hämtat från Kvinnojouren.se: http://www.kvinnojouren.se/joursok?tid_1=606 den 28 10 2014

Socialstyrelsen. (2011). *Skylla sig själv? – Utbildningsmaterial om våld mot kvinnor med missbruks- eller beroendeproblem* . Hämtat från socialstyrelsen.se: http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2011/2011-10-1 januari 2015

Socialstyrelsen. (2011). *Sällan sedda*. Hämtat från socialstyrelsen.se: http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2011/2011-9-6 januari 2015

Socialstyrelsen. (2011). *Våld – En handbok om socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld* . Hämtat från socialstyrelsen.se: http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2011/vald janauri 2015

Socialstyrelsen. (2013). *Fristad från våld – en vägledning om skyddat boende* . Hämtat från socialstyrelsen.se: http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2013/2013-9-2 oktober 2014

Socialstyrelsen. (2014). *Blånader och silverhår– utbildningsmaterial om våld mot äldre kvinnor* . Hämtat från socialstyrelsen.se: http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2014/2014-1-4 januari 2015

Socialstyrelsen. (2014). *SOSFS 2014:4 Våld i nära relationer* . Hämtat från socialstyrelsen.se: http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2014/2014-5-7/Sidor/default.aspx december 2014

Ungdomsstyrelsen. (2013). *Unga och våld.* Hämtat från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor: http://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/publ-unga-och-vald.pdf

Bilaga 1. Frågor till kommunerna

Frågor enkätundersökning till Dalarnas kommuner. September-oktober 2015

1. Vilken kommun jobbar du i?
2. Finns det en utsedd samordnare för våld i nära relationer i er kommun?
3. Vad heter den personen?
4. Har du som svarar på den här enkäten rollen som samordnare för våld i nära relationer?
5. Är arbetet som samordnare för våld i nära relationer permanent arbete eller i projektform?
6. Hur länge har du haft uppdraget som samordnare inom våld i nära relationer?
7. Handlägger du individärenden också?
8. Hur stor del av din tjänst har du för samordning av arbetet inom våld i nära relationer?
9. I vilken del av kommunen arbetar samordnaren för våld i nära relationer?
10. Sitter du i någon ledningsgrupp i rollen som samordnare?
11. I vilken sorts ledningsgrupp sitter du med (på funktionsnivå, förvaltningsnivå eller högre upp)?
12. Har ditt uppdrag som samordnare en tydlig arbetsbeskrivning?
13. Känns dina frågor prioriterade inom andra organisationsdelar av kommunen, exempelvis inom skola, förskola och äldrevård?
14. Vilka arbetsuppgifter och ansvar ingår i funktionen samordnare för våld i nära relationer hos er?
15. Har ni gett ut information på olika språk kring våld i nära relationer?
16. Har ni information anpassad för funktionsnedsatta?
17. På vilka språk har ni i så fall gett ut information om våld i nära relationer?
18. I så fall, anpassad för vilken typ av funktionsnedsättning (exempelvis blindskrift, teckenspråk, lätt svenska)?
19. Erbjuder kommunen samtalsstöd för våldsutövande män?
20. Erbjuder kommunen samtalsstöd för våldsutövande kvinnor?
21. Gör kommunen regelbundet kartläggningar av våld i nära relationer?
22. När gjorde kommunen sin senaste kartläggning av våld i nära relationer?
23. Har kommunen en handlingsplan hur arbetet mot våld i nära relationer ska bedrivas? (utifrån SOSFS 2009:22, SOSFS 2014:4)
24. Ingår området våld i nära relationer i kommunens övergripande ledningssystem för kvalitet? (Enligt SOSFS 2011:9)
25. Jobbar ni med standardiserad riskbedömning i era utredningar?
26. Om ni arbetar med standardiserad riskbedömning, vilken eller vilka metoder använder ni er av?
27. Vilka av följande områden inkluderas i ditt arbete som samordnare för våld i nära relationer: Mäns våld mot kvinnor, Kvinnors våld mot män, Hedersrelaterat våld och förtryck, Prostitution och människohandel för sexuella ändamål, Barn som utsätts för våld, Barn som bevittnar våld, Våld i samkönade relationer, Våld mot äldre över 65 år
28. Hur graderar du dina kunskaper inom våld i nära relationer? 1–5 där 1 är dåligt och 5 mycket bra.
29. Hur graderar du dina kunskaper inom hedersrelaterat våld och förtryck? 1–5 där 1 är dåligt och 5 mycket bra.
30. Hur graderar du dina kunskaper inom prostitution och människohandel för sexuella ändamål? 1–5 där 1 är dåligt och 5 mycket bra.
31. Hur graderar du dina kunskaper när det handlar om våld i samkönade relationer? 1–5 där 1 är dåligt och 5 mycket bra.

32. Vad tycker du är framgångsfaktorer för att kommunens arbete mot våld i nära relationer ska fungera?
33. Vad är svårast med ditt jobb med våld i nära relationer?
34. Hur påverkar ekonomiska förutsättningar dig att kunna göra ett bra jobb?
35. Vilken betydelse har funktionen med en särskild samordnare för arbetet mot våld i nära relationer enligt dig? 1–5 där 1 är liten och 5 mycket stor.
36. Vad tycker du är samordnarens viktigaste uppgift för att stödet till kvinnor och barn ska fungera bra?
37. Vad anser du behöver utvecklas för att säkerställa att de som utsätts för våld i nära relationer ska få ett bra och likvärdigt stöd i länet?
38. Finns det en lokal samverkansgrupp för våld i nära relationer i er kommun?
39. Vilka är i så fall med i den?
40. Vilka andra organisationer samverkar ni med när det gäller våld i nära relationer?
41. Hur har du upplevt Länsstyrelsens samordnande funktion kring arbetet med våld i nära relationer i länet, till exempel utbildningar, konferenser och nätverksträffar? Vad har varit bra? Vad har varit mindre bra?
42. Hur skulle Länsstyrelsen ytterligare kunna hjälpa dig i ditt arbete?
43. Är all er statistik av våld i nära relationer könsuppdelad?
44. Vilka delar av er kartläggning av våld i nära relationer innehåller könsuppdelad statistik?
45. Innehåller kommunens kartläggning av våld i nära relationer följande:
46. Inom vilka av följande områden erbjuder kommunen stöd?
47. Vilken typ av stöd erbjuder ni inom ovanstående områden?
48. Vad tycker du är framgångsfaktorer för att kommunens arbete mot våld i nära relationer ska fungera?
49. Hur många våldsutsatta kvinnor har ni gett stöd till hittills under 2014? 2013? 2012?
    Hur många våldsutsatta män har ni gett stöd till hittills under 2014? 2013? 2012?
    Hur många våldsutsatta flickor har ni gett stöd till hittills under 2014? 2013? 2012?
    Hur många våldsutsatta pojkar har ni gett stöd till hittills under 2014? 2013? 2012?
    Hur många våldsutövande kvinnor har ni gett stöd till hittills under året? 2013? 2012?
    Hur många våldsutövande män har ni gett stöd till hittills under året? 2013? 2012?
50. Vilken e-post har du som svarar på enkäten?

Länsstyrelsens rapportserie

Här listas Länsstyrelsen Dalarnas samtliga rapporter utgivna de senaste tio åren. Många av dessa finns som pdf-er på Länsstyrelsens Dalarnas webbplats: www.lansstyrelsen.se/dalarna/sv/publikationer.

Många rapporter finns även på Falu stadsbibliotek. Rapporterna kan beställas från Länsstyrelsen Dalarna, telefon 010-22 50 000 med reservation för att upplagan kan ha tagit slut.

2010:01 Dalarnas regionala serviceprogram 2010-2013.
2010:02 Vindkraft kring Siljan?
2010:03 Verksamhetsplan 2010.
2010:04 Mer träd på myrar de senaste 20 åren.
2010:05 Verifiering av kemisk status Badelundaåsen inom Borlänge, Säters och Hedemora kommun.
2010:06 Verifiering av kemisk status Badelundaåsen inom Avesta kommun.
2010:07 Årsredovisning 2009.
2010:08 Metallpåverkade sjöar och vattendrag i Dalarna. Konsekvenser av en tusenårig gruvhistoria.
2010:09 Kartläggning av farliga kemikalier – tillsynsprojekt.
2010:10 Bostadsmarknaden i Dalarna 2010.
2010:11 Kartläggning av SFI i Dalarna – och en kvalitativ studie.
2010:12 Metaller i fisk i Dalälvens sjöar.
2010:13 Växtplanktonsamhällen i Dalälvens sjöar.
2010:14 Fisk i Dalälvens sjöar.
2010:15 Saxdalen. Miljöanalys av ett historiskt gruvområde samt konsekvenser av en efterbehandling.
2010:16 Utvärdering av biologiska bedömningsgrunder för sjöar.
2010:17 Uppföljning av regionalt företagsstöd med slutligt beslut år 2004.
2010:18 Långsiktig strategisk plan för omarrondering i Dalarnas län.
2010:19 Långsiktig strategisk plan för omarrondering i Dalarnas län – projektrapport.
2010:20 Samordnad recipientkontroll i Dalälven 2009.
2010:21 Mjukbottenfaunan i Dalälvens sjöar – struktur och funktion.
2010:22 Intervjuer med ängsbrukare.
2010:23 Bevakning av grundläggande betaltjänster.
2010:24 Regional risk- och sårbarhetsanalys 2010.
2010:25 Inventering av förorenade områden i Dalarnas län – industrideponier.
2010:26 Klimatanpassningsstrategi 2020.
2010:27 Biotopkartering av rinnande vatten. Beskrivning och jämförande analys av metoder i Dalarna, Jönköping och Västernorrland.

2011:01 Malingsbo-Klotens framtid. Utredning om natur- och friluftsvärden.
2011:02 Främmande musslor i Kårtyllasjön i Dalarna 2010.
2011:03 Kartering av brandfält från satellitdata. Koncept för årlig kartering.
2011:04 Verksamhetsplan 2011.
2011:05 Klimatanpassningsstrategi 2020. Prioriterade sektorer i Dalarnas län.
2011:06 Utveckling av metoder för mätning av ljudnivåer i fjällen.
2011:07 Är Dalarna jämställt? Lägesrapport 2011.
2011:08 Årsredovisning 2010.
2011:09 Strategi för hållbar turistutveckling i Fulufjällsområdet.
2011:10 Sustainable Tourism Development Strategy.
2011:11 Elfenbenslaven i Sverige.
2011:12 Jätteköldlav.
2011:13 Strategi Miljögifter 2011-2012, Problembild för Dalarnas län.
2011:14 Kommunala energi- och klimatstrategier.
2011:15

Vindkraftsunderlag för Dalarnas klimat- och energistrategi.
2011:16 Bostadsmarknaden i Dalarna 2011
2011:17 Samordnad recipientkontroll i Dalälven 2010
2011:18 Inventering av förorenade områden – Nedlagda kommunala deponier i fem kommuner
2011:19 Inventering av förorenade områden i Dalarnas län – Förorenade sediment
2011:20 Närvärme - en resurs i energiomställningen.
2011:21 Gemensamma dataunderlag i Vanån.
2011:22 Inventering av kungsörn i riksintresseområden för vindkraft i Rättvik, Mora och Orsa.
2011:23 Historiska våtmarker i odlingslandskapet.
2011:24 Effektiva miljömålsåtgärder. En utvärdering i fyra län.
2011:25 Genetiska studier av öring från Lurån och Sångåns vattensystem.
2011:26 Provfiske inom Dalarnas fjällreservat och nationalparker år 2009 - en resultatsammanställning.
2011:27 Bevakning av grundläggande betaltjänster.
2011:28 Underlag för gränshandel och köpcentrum i Sälen.
2011:29 Plan för tillsynsvägledning enligt miljöbalken 2012-2014.
2011:30 Regional risk- och sårbarhetsanalys för Dalarnas län 2011.
2011:31 Kommunala etableringsinsatser för vissa nyanlända i Dalarna: SFI, samhällsorientering och andra yrkesförberedande insatser.

2012:01 Miljökvalitetsnormer och luftkvaliteten i Dalarna
2012:02 Vattenförsörjningsplan Dalarnas län.
2012:03 Materialförsörjningsplan - Dalarnas län.
2012:04 Fladdermusfaunan i Dalarna - Sammanställning av inventeringar åren 2008-2010
2012:05 Potenialer för solenergi i Dalarna
2012:06 Hur går miljöarbetet regionalt och lokalt? – delprojekt i fördjupad utvärdering av Sveriges miljömål 2012. Länsstyrelserna och RUS
2012:07 Årsredovisning 2011
2012:08 Kransalger i Dalarna
2012:09 Skyddsvärda träd i Dalarna
2012:10 Ängssvampar i Dalarna
2012:11 Betaltjänster – bredband och ny teknik
2012:12 Åtgärdsplan för flottleds-rensade vattendrag i Dalarnas län
2012:13 Utvärdering av företagsstöd, Regional konkurrenskraft och sysselsättning i Norra Mellansverige
2012:14 Samordnad recipientkontroll i Dalälven 2011
2012:15 Bostadsmarknaden i Dalarna 2012
2012:16 Vedinsekter på död tall och brandfält i Dalarna 2011 – en inventering av ÅGP-arter på nydöd tall, äldre tallved och i bränd skog
2012:17 Grundvattenundersökningar i Dalarna 2010-2011
2012:18 Plan för tillsynsvägledning enligt miljöbalken
2012:19 Bevakning av grundläggande betaltjänster Länsstyrelsernas årsrapport 2012
2012:20 Energi- och klimatstrategi för Dalarna.
2012:21 Växtplankton i 33 sjöar i Västmanlands, Stockholms och Dalarnas län 2011 Klassificering av ekologisk status
2012:22 Regional risk- och sårbarhetsanalys för Dalarnas län 2012

2013:01 Raggbocken, hotad skalbagge i Dalarna, Åtgärdsprogram i fyra skogslandskap
2013:02 Årsredovisning 2012 Länsstyrelsen i Dalarnas län.
2013:03 Underlag för potential-beräkningar av förnybar energi.
2013:04 Energihushållning i VA-sektorn. Ett gemensamt samverkansarbete för alla VA-huvudmän i Dalarna.
2013:05 Trygghetens värde – sociala risker ur ett ekonomiskt perspektiv.
2013:06 Fakta om småkryp i Dalarnas vattendrag.
2013:07 Fältgentiana i Dalarna Lägesrapport om en av våra ovanligaste växter.
2013:08 Jordbrukets klimatpåverkan – globala utsläpp och lokala åtgärder.
2013:09 Levande vatten. Förslag för att minska negativa effekter från kraftverk och dammar i Vanåns avrinningsområde.
2013:10 Djurägares erfarenheter av

rovdjursavvisande stängsel.
2013:11 Dalarnas miljömål – Miljömål.
2013:12 Dalarnas Miljömål – Åtgärdsprogram 2013–2016
2013:13 Dalarna – Pilotlän för grön utveckling – Slutrapport och vägledning.
2013:14 Värna Vårda Visa.
2013:15 Hur synliga är vindkraftverk på långt avstånd?
2013:16 Så förändras Dalarnas näringsliv. En kartläggning av de senaste 10–25 åren.
2013:17 Samordnad recipientkontroll i Dalälven 2012. Vatten- och sedimentkemi, fisk, växtplankton och bottenfauna.
2013:18 Bostadsmarknaden i Dalarna Från överskott till bostadsbrist.
2013:19 Nyanlända elever utbildningsvillkor i Dalarna.
2013:20 Bredbandsstrategi för Dalarna.
2013:21 Bevakning av grundläggande betaltjänster.
2013: 22 Utvärdering av strategi för formellt skydd av skog i Dalarnas län.
2013:23 Rönnpraktbaggen i Sverige. Inventeringar i mellersta Sverige under 2004–2009.
2013:24 Gröna infrastrukturer för biologisk mångfald i Dalaskogarna.
2013:25 Swot-analys för Dalarnas regionala handlingsplan.
2013:26 Regional risk- och sårbarhetsanalys för Dalarnas län 2013.
2014:01 Plan för tillsynsvägledning enligt miljöbalken 2014–2016.
2014:02 Västra Leksand, en förstudie om omarrondering.
2014:03 Myrfågelinventering i Älvdalen under perioden 1977 till 2012.
2014:04 Är Dalarnas jämställt? Lägesrapport 2013.
2014:05 Flexibel och yrkesinriktad sfi.
2014:06 Årsredovisning 2013.
2014:07 Bostad sökes – om hemlöshet och förebyggande arbete i Dalarna.
2014:08 Erfarenheter av kriskommunikation på lokal och regional nivå i samband med kärnkraftsolyckan i Fukushima 2011.
2014:09 Trädgränsens förändring 1974 till 2013 – fotoserie från fjället Östra Barfredshogna i norra Dalarna.
2014:10 Tillsynsvägledningsplan för byggnadsnämnderna i Dalarnas län 2014–2016.
2014:11 Vedlevande insekter på gran i naturskogsmiljöer.
2014:12 Samverkan mot våld i krognära miljöer.
2014:13 Bostadsmarknaden i Dalarna 2014.
2014:14 Fäbodnäringens förutsättningar i Sverige.
2014:15 Halverad energianvändning i småhus.
2014:16 Livsstilsföretag med utländsk bakgrund i Dalarna.
2014:17 Bevakning av grundläggande betaltjänster.
2014:18 Övervakning av fisk och miljö med elfiske i Dalarnas län.
2014:19 Volontärer i naturvårdsarbetet – för ökad delaktighet och lokal tillväxt.
2014:20 Regional risk- och sårbarhetsanalys för Dalarnas län 2014.

2015:01 Årsredovisning 2014 Länsstyrelsen Dalarna.
2015:02 Förvaltningsplan för stora rovdjur i Dalarna.
2015:03 Strategi för naturvårdsbränning i Dalarnas län.
2015:04 Branschvis energieffektivisering. Slutrapport från projektet BEE.
2015:05 Mäns våld mot kvinnor i Dalarna 2011−2014

LÄNSSTYRELSEN
DALARNAS LÄN